

En gymnasieutbildning för alla

– åtgärder för att alla unga ska påbörja
och fullfölja en gymnasieutbildning

Del 2

*Betänkande av
Gymnasieutredningen*

Stockholm 2016

STATENS OFFENTLIGA
UTREDNINGAR

SOU 2016:77

SOU och Ds kan köpas från Wolters Kluwers kundservice.
Beställningsadress: Wolters Kluwers kundservice, 106 47 Stockholm
Ordertelefon: 08-598 191 90
E-post: kundservice@wolterskluwer.se
Webbplats: wolterskluwer.se/offentligapublikationer

För remissutsändningar av SOU och Ds svarar Wolters Kluwer Sverige AB
på uppdrag av Regeringskansliets förvaltningsavdelning.

Svara på remiss – hur och varför

Statsrådsberedningen, SB PM 2003:2 (reviderad 2009-05-02).

En kort handledning för dem som ska svara på remiss.

Häftet är gratis och kan laddas ner som pdf från eller beställas på regeringen.se/remisser

Layout: Kommittéservice, Regeringskansliet
Omslag: IBL Bildbyrå, bearbetning av Elanders
Tryck: Elanders Sverige AB, Stockholm 2016

ISBN 978-91-38-24521-7

ISSN 0375-250X

Innehåll

DEL 1

Sammanfattning	31
Summary	47
1 Författningsförslag.....	65
1.1 Förslag till lag om ändring i skollagen (2010:800).....	65
1.2 Förslag till förordning om ändring i gymnasieförordningen (2010:2039).....	95
1.3 Förslag till förordning om ändring i förordningen (2015:1047) med instruktion för Statens skolverk.....	116
1.4 Förslag till förordning om ändring i förordningen (2015:218) om statsbidrag till folkbildningen.....	118
1.5 Förslag till förordning om ändring i förordningen (SKOLFS 2011:144) om läroplan för gymnasieskolan.....	119
1.6 Förslag till förordning om ändring i förordningen (SKOLFS 2013:148) om läroplan för gymnasiesärskolan	122
2 Inledning.....	125
2.1 Utredningens direktiv och utgångspunkter	125
2.1.1 Utredningens direktiv	126
2.1.2 Nuvarande modell – en utgångspunkt	127
2.1.3 Vägledande perspektiv och utgångspunkter för utredningens arbete	128
2.2 Ett komplext uppdrag med vissa avgränsningar.....	132

2.3	Metodval och arbetssätt	135
2.4	Betänkandets disposition	137
3	Gymnasieskolan – en kort historik.....	139
3.1	En längre tillbakablick.....	139
3.2	Programgymnasiet och 1990-talsreformerna.....	140
3.3	Diskussioner om förändringar.....	142
3.4	Förändringar i samband med Gy11	144
4	Påbörja och fullfölja studier i gymnasieskolan.....	147
4.1	Utvecklingen av behörigheten till gymnasieskolans nationella program.....	147
4.1.1	Ökad andel obehöriga elever från grundskolan ..	148
4.1.2	De flesta ungdomar börjar gymnasieskolan efter grundskolan	152
4.1.3	Nyanlända i gymnasieåldern.....	154
4.2	Eleverna i gymnasieskolan – vilka är de och vilka utbildningar läser de?	155
4.2.1	Utvecklingen av antalet elever.....	155
4.2.2	Utvecklingen av fördelningen av elever på programmen	156
4.2.3	Gymnasieelevernas kön och bakgrund	158
4.2.4	Stor ökning av elever med utländsk bakgrund i gymnasieskolan	162
4.3	Genomströmning och betygsresultat i gymnasieskolan	165
4.3.1	Andel som får gymnasieexamen inom tre år	165
4.3.2	Genomströmningen varierar mellan program och programtyp och mellan olika elevgrupper	167
4.3.3	Byte av studieväg.....	170
4.3.4	Gymnasieelevernas genomsnittliga betygspoäng.....	172
4.4	Sammanfattande iakttagelser	173

5	Studieavbrott och ofullständiga studier – orsaker och effektiva åtgärder	177
5.1	Förbättrad genomströmning och färre studieavbrott – ett syfte med gymnasiereformen 2011.....	178
5.2	Vad innebär en fullföljd gymnasieutbildning och vad är ett studieavbrott?	179
5.2.1	Måluppfyllelsen definieras ofta som ”examen på tre år”	179
5.2.2	Många som inte fått examen har inte lämnat gymnasieskolan.....	181
5.2.3	När i utbildningen gör eleverna aktiva studieavbrott?	182
5.3	Orsaker till studieavbrott och ofullständiga studier.....	184
5.3.1	Marginalisering och brist på stöd skapar en negativ spiral	186
5.3.2	Brister i skolans systematiska arbete med att förebygga avbrott och ofullständiga studier	187
5.3.3	Olika syn på ansvaret för elevens motivation.....	188
5.3.4	Känslan av sammanhang viktig för motivationen.....	189
5.3.5	Den sociala situationen i skolan är betydelsefull för motivationen.....	190
5.3.6	Stress i gymnasieskolan.....	191
5.4	Frånvaro och sjunkande studieresultat kan vara en varningssignal.....	192
5.4.1	Gymnasieelever skyldiga att närvara	192
5.4.2	Bestämmelser om när en elev ska anses ha lämnat utbildningen.....	193
5.4.3	Frånvaro leder till ökad risk att inte nå kunskapsmålen.....	194
5.4.4	Svenska elevers frånvaro i ett internationellt perspektiv.....	194
5.4.5	Nationell kartläggning av frånvaro och närvaro i gymnasieskolan	195

5.5	Arbetet med att förebygga studieavbrott.....	198
5.5.1	Forskning om och praktiska erfarenheter av arbete för att förhindra studieavbrott.....	198
5.5.2	Ett elevcentrerat arbetssätt – en central utgångspunkt.....	199
5.5.3	Elevhälsans arbete med att förebygga studieavbrott och studiemisslyckanden.....	203
5.5.4	Betydelsen av en god studie- och yrkesvägledning för att förebygga studieavbrott.....	207
5.5.5	Vikten av att skolan samverkar med andra samhällsfunktioner.....	210
5.6	Sammanfattande iakttagelser	213
6	Arbetsmarknadens utveckling och ungdomars etablering	217
6.1	Befolkningens utbildningsnivå	217
6.2	Arbetsmarknadens utveckling	219
6.2.1	Sysselsättningsutveckling	219
6.2.2	Sysselsättning utifrån yrken	221
6.2.3	Anknytningsgrad på arbetsmarknaden	223
6.2.4	Kvinnor och män på arbetsmarknaden	225
6.2.5	Arbetslöshetens utveckling	226
6.2.6	Grupper som löper högre risk för arbetslöshet... ..	227
6.3	Kommande kompetensbehov och prognoser	228
6.3.1	Vilka kompetenser behövs?	229
6.3.2	Prognoser över framtida behov på arbetsmarknaden	230
6.4	Ungas etablering – övergång till arbetsmarknad och högskolestudier.....	233
6.4.1	Ju kortare tid i gymnasieskolan, desto sämre etablering	233
6.4.2	Effekterna av kön, bakgrund och konjunkturen för etablering	234
6.4.3	Skillnader mellan olika program.....	235

6.4.4	Etableringsålder	237
6.5	Sammanfattande iakttagelser	238
7	Ungdomars röster om utbildning och utbildningsval	241
7.1	Ungdomar i dag.....	241
7.2	Ungdomars attityder till gymnasievalet	242
7.2.1	Det egna intresset är viktigare än framtida etablering.....	242
7.2.2	Begränsad kunskap om framtida yrken.....	243
7.2.3	Elevernas bakgrund påverkar valet	244
7.2.4	Avgörande eller uppskjutna val	247
7.3	Attityder till studierna i gymnasieskolan	248
7.3.1	En majoritet tycker det är roligt att gå till skolan – men inte alla	248
7.3.2	Den psykiska ohälsan ökar.....	251
7.3.3	Kunniga lärare motiverar mest.....	252
7.4	Ungdomars attityder till att studera vidare, arbetsmarknaden och framtiden	253
7.4.1	Skolmiljön formar elevernas framtidsplaner.....	253
7.4.2	Studier, jobb och resa är vanligaste planerna efter gymnasieskolan.....	254
7.4.3	Bra betyg anses viktigast för att lyckas i framtiden.....	255
7.4.4	Fritid och ekonomisk trygghet är viktigast just nu.....	255
7.4.5	Inte alla ser ljus på framtiden	256
7.4.6	Mest oro inför bostadsbrist och arbetslöshet.....	256
7.5	Sammanfattande iakttagelser.....	257
8	En internationell utblick.....	259
8.1	Systemen har olika karaktär	259
8.2	Utbildningsplikt i andra länder – ett antal länder har krav på utbildning till 18 år.....	260

8.3	Insatser i andra länder för ungdomar med låg utbildning – ovanligt med introduktionsprogram men flera länder har någon form av aktivitetsansvar.....	261
8.4	Betyg i andra länder – Sverige framstår som ensamt om ett betygssystem där tidiga betyg avgör lika mycket som slutbetyg.....	262
8.5	Internationella mönster: insatser för att höja studiedeltagandet och yrkesutbildningar som utvecklas....	263
9	Rätten till utbildning i gymnasieskolan – åldersgräns, målgrupp och utbildningstid	265
9.1	Gymnasieskolans målgrupp och rätten att påbörja utbildning i gymnasieskolan	266
9.1.1	Ungdomar upp till 20 års ålder får påbörja gymnasieutbildning.....	266
9.1.2	Bakgrunden till 20-årsgränsen för att få påbörja en gymnasieutbildning	268
9.1.3	Behörighetskravet om avslutad grundskola.....	269
9.1.4	Särskilda bestämmelser om utbildning för asylsökande.....	270
9.1.5	Språkin introduktion – en insats för nyanlända ungdomar.....	271
9.2	Rätten att fullfölja en påbörjad gymnasieutbildning.....	272
9.2.1	Utbildningen är avsedd att genomgå på tre år ...	272
9.2.2	Utbildningsplanen bestämmer introduktionsprogrammets omfattning.....	273
9.2.3	Ny behörighetsprövning vid övergång till nationella program	274
9.2.4	Nyanländas rätt att fullfölja gymnasieutbildning.....	276
9.3	Nyanlända elevers möjlighet att bli behöriga till nationella program.....	277
9.3.1	Svårigheten att bli behörig till nationellt program i tid.....	277

9.3.2	Rätten att fullfölja en påbörjad utbildning efter 20 års ålder och ansvaret för ungdomar som inte nått målen för sin utbildning.....	280
9.4	Sammanfattande iakttagelser.....	281
10	Frågan om gymnasieskolan ska vara obligatorisk.....	285
10.1	Gymnasieutbildning motverkar ekonomiskt och socialt utanförskap.....	286
10.1.1	Starkt samband mellan utbildning och etablering.....	286
10.1.2	Stora kostnader för individ och samhälle.....	288
10.2	Utbildningsplikt upp till 18 år i vissa länder	289
10.2.1	Utbildningsplikt – några internationella exempel.....	291
10.3	Forskning om effekterna av höjd skolpliktsålder	295
10.4	Grundskoleutredningens förslag om höjd ålder för skolplikt för vissa elever	297
10.5	Alla ungdomar ska gå i gymnasieskolan – men ska det vara obligatoriskt?.....	297
10.5.1	Obligatorium ger en tydlig signal om vikten av gymnasieutbildning.....	298
10.5.2	Frågan om myndighetsåldern i förhållande till utbildningsplikt	298
10.5.3	Behov av dispens från ett gymnasieobligatorium.....	299
10.5.4	Sanktioner mot vårdnadshavare och ungdomar riskerar att inte få avsedd effekt	300
10.5.5	Minskad valfrihet – minskad motivation?.....	302
10.6	Utredningens sammanfattande iakttagelser och bedömning.....	303
10.6.1	Ett obligatorium signalerar vikten av en gymnasieutbildning	303
10.6.2	Behov av dispenser vid ett obligatorium	305
10.6.3	Andra åtgärder än ett obligatorium är att föredra.....	306

11	Undervisning, undervisningstid och heltidsstudier.....	309
11.1	Undervisning i gymnasieskolan.....	309
11.1.1	En bred syn på undervisning	310
11.1.2	Vad har framkommit när det gäller undervisning och lärarstöd?	312
11.2	Undervisningstid och heltidsstudier	316
11.2.1	Införandet av en minsta garanterad undervisningstid.....	317
11.2.2	Dagens reglering av den minsta garanterade undervisningstiden och gymnasiepoäng	318
11.2.3	Undervisningstid i andra länder	320
11.2.4	Utbildning på heltid.....	321
11.2.5	Får eleverna minst den undervisningstid de har rätt till?	322
11.2.6	Ger mer undervisningstid bättre resultat?.....	327
11.3	Sammanfattande iakttagelser	328
12	Stödåtgärder	331
12.1	Allt fler elever i gymnasieskolan behöver stöd.....	331
12.1.1	Elever som kan ha svårt att nå målen med utbildningen	333
12.1.2	Allt fler nyanlända elever	333
12.2	Övergången från grundskolan till gymnasieskolan	334
12.2.1	Dokumentation vid överlämning mellan grundskola och gymnasieskola.....	334
12.2.2	Svårigheter när det gäller överlämning från grundskolan	335
12.3	Regleringen av stöd i gymnasieskolan.....	338
12.3.1	Stöd i form av extra anpassningar	339
12.3.2	Särskilt stöd	339
12.3.3	Huvudmannens och rektorns ansvar för resursfördelningen	341
12.3.4	Stödåtgärder enligt gymnasieförordningen.....	342
12.4	Hur långt sträcker sig elevens rätt till stöd?	348
12.5	Begränsad kunskap om vilka stödinsatser som fungerar ...	349

12.6	Hur fungerar arbetet med stöd i gymnasieskolan?	350
12.6.1	Mer av samma sorts stöd.....	351
12.6.2	Särskiljande stöd.....	351
12.6.3	Stödet utgår inte från utbildningen som helhet...	353
12.6.4	Ibland saknas rimliga förutsättningar och relevant kompetens.....	354
12.6.5	Elevhälsan används alltför sällan som resurs.....	355
12.6.6	Förändringar av studievägen i stället för stöd.....	356
12.6.7	Brister i arbetet med resursfördelning	357
12.6.8	Mycket ansvar läggs på eleven	358
12.6.9	Finns det ibland en läroverkssyn i gymnasieskolan?	360
12.7	Stöd i gymnasiesärskolan.....	360
12.7.1	Gymnasiesärskolan omfattas av skollagens stödbestämmelser	361
12.7.2	Individuella anpassningar	363
12.7.3	Övriga stödbestämmelser i gymnasieförordningen	364
12.8	Sammanfattande iakttagelser.....	364
13	Behörighetskraven till gymnasieskolans nationella program.....	367
13.1	Behörighetskraven före Gy11	367
13.2	I Gy11 infördes skärpta och differentierade behörighetskrav till gymnasieskolans nationella program	369
13.2.1	Krav på godkända betyg i fler ämnen.....	369
13.2.2	Grundskolans roll i att förbereda för gymnasieskolan.....	370
13.2.3	Olika behörighetskrav för yrkesprogram och högskoleförberedande program.....	371
13.2.4	Dagens regler	373
13.3	Elevgruppen i relation till olika behörighetskrav.....	374
13.3.1	De flesta elever på nationella program har godkänt i alla ämnen från grundskolan	374
13.3.2	Andelen obehöriga elever.....	375

13.3.3	Andelen som tar examen inom tre år är avsevärt högre bland elever med minst 16 godkända betyg	378
13.4	Hur ser olika intressenter på behovet av förändrade behörighetskrav?.....	379
13.5	Nyanlända elever och behörighetskraven till nationella program.....	382
13.6	Sammanfattande iakttagelser	383
14	Nationella program – utveckling över tid.....	385
14.1	Gymnasieskolans nationella program under förändring....	385
14.1.1	Från yrkesförberedande program till yrkesprogram.....	386
14.1.2	Bättre förberedelse för högskolestudier på de högskoleförberedande programmen.....	388
14.1.3	Högskoleförberedande examen och yrkesexamen	389
14.2	De nationella programmen i dag	390
14.2.1	Övergripande om omfattning och innehåll.....	392
14.2.2	Vissa kvalitetsutmaningar på de nationella programmen	394
14.3	Sökmönster och förskjutningar mellan programtyper och program.....	397
14.3.1	Flest elever väljer högskoleförberedande program och en minskande andel väljer yrkesprogram.....	397
14.3.2	Elevantalet skiljer sig kraftigt mellan olika program.....	399
14.3.3	Ökad sortering utifrån studiemeriter	403
14.3.4	Vad är känt om orsaker till ändrade elevströmmar?	405
14.4	Genomströmning	407
14.5	Matchning mot arbetsmarknadens behov.....	409
14.5.1	Gymnasieskolan syftar inte enbart till matchning	409

14.5.2	Matchning i relation till högskolans utbildningar.....	416
14.6	Sammanfattande diskussion om utveckling i fråga om sökmönster med mera	419
14.6.1	Spänningar mellan reformens utgångspunkter om yrkesprogram och den faktiska utvecklingen.....	420
14.6.2	Uppdelningen i två programtyper är problematisk i relation till elevernas efterfrågan.....	422
15	Grundläggande högskolebehörighet på yrkesprogram ...	425
15.1	Övergripande om regler om högskolebehörighet före och efter 2011.....	425
15.1.1	Grundläggande högskolebehörighet före gymnasiereformen 2011	426
15.1.2	Gymnasiereformen 2011 – yrkesprogram ger inte automatiskt grundläggande högskolebehörighet	427
15.2	Olika intressenters syn på frågan om grundläggande högskolebehörighet på yrkesprogram	429
15.2.1	Branscher värnar omfattningen av yrkeskurser ...	429
15.3	Dagens situation för elevernas möjligheter att uppnå grundläggande högskolebehörighet på de olika yrkesprogrammen	430
15.3.1	Allmänt om yrkesprogrammets struktur	430
15.3.2	En viss förstärkning av möjligheten till grundläggande högskolebehörighet infördes 2013	431
15.3.3	Olika grad av utrymmeskonkurrens på olika studievägar	432
15.3.4	Praktiska svårigheter med de behörighetsgivande kurserna på yrkesprogram ...	435

15.4	Möjliga modeller för att stärka rätten till grundläggande högskolebehörighet inom yrkesprogrammen.....	436
15.4.1	Möjliga modeller för placering av de tre behörighetsgivande kurserna.....	437
15.4.2	Möjliga sätt att skapa utrymme för de behörighetsgivande kurserna.....	439
15.4.3	Argument för och emot enhetliga respektive differentierade regler om grundläggande högskolebehörighet.....	439
15.5	Sammanfattande iakttagelser	441
16	Särskild högskolebehörighet på yrkesprogram	443
16.1	Särskild behörighet till högskoleutbildningar.....	443
16.1.1	Utbildningar till lärare, sjuksköterska och ingenjör samt fristående kurser som kan leda till generell högskoleexamen är vanligast bland dem som går till högskolan efter yrkesprogram i gymnasieskolan.....	444
16.1.2	Kurser som ger särskild behörighet ingår i varierande grad i yrkesprogrammen.....	445
16.1.3	Omfattningen av de särskilda behörighetskraven ofta relativt begränsad.....	446
16.2	Erfarenheter och synpunkter.....	447
16.3	Sammanfattande iakttagelser	448
17	Utbudet av nationella program och inriktningar – situation och synpunkter	449
17.1	Programmets karaktär samt synpunkter från intressenter inom skola och arbetsliv – övergripande beskrivning.....	450
17.1.1	Yrkesprogrammen är olika sinsemellan, sett till karaktär och elevgrupp.....	450
17.1.2	Även de högskoleförberedande programmen har till viss del olika karaktär och elevgrupper	452

17.1.3	Många idéer om möjliga justeringar i utbudet har diskuterats av olika intressenter sedan reformen.....	452
17.2	Yrkesprogram – beskrivning av de enskilda programmen samt synpunkter från intressenter inom skola och arbetsliv.....	453
17.2.1	Barn- och fritidsprogrammet.....	454
17.2.2	Bygg- och anläggningsprogrammet.....	457
17.2.3	El- och energiprogrammet.....	467
17.2.4	Fordons- och transportprogrammet.....	472
17.2.5	Handels- och administrationsprogrammet.....	475
17.2.6	Hantverksprogrammet.....	479
17.2.7	Hotell- och turismprogrammet.....	483
17.2.8	Industritekniska programmet.....	486
17.2.9	Naturbruksprogrammet.....	490
17.2.10	Restaurang- och livsmedelsprogrammet.....	494
17.2.11	VVS- och fastighetsprogrammet.....	495
17.2.12	Vård- och omsorgsprogrammet.....	498
17.3	Högskoleförberedande program – beskrivning av de enskilda programmen samt synpunkter från intressenter inom skola, högskola och arbetsliv.....	500
17.3.1	Ekonomiprogrammet.....	501
17.3.2	Estetiska programmet.....	503
17.3.3	Humanistiska programmet.....	506
17.3.4	Naturvetenskapsprogrammet.....	509
17.3.5	Samhällsvetenskapsprogrammet.....	511
17.3.6	Teknikprogrammet.....	513
17.4	Sammanfattande iakttagelser.....	520
18	Utbildningsutbud – förnyelse över tid och allsidighet i hela landet.....	525
18.1	Fortlöpande hantering av behov av förnyelse och anpassningar av programmen.....	525
18.1.1	Beslut om förändringar avseende olika nivåer av utbildningarna ligger hos olika aktörer.....	526
18.1.2	Det förekommer viss diskussion om förändrad beslutsnivå för vissa frågor.....	527

18.1.3	Arbetet med fortlöpande förnyelse och anpassningar	528
18.1.4	Förnyelse kontra stabilitet.....	529
18.1.5	De nationella programråden är viktiga fora för att identifiera behov av förändringar.....	530
18.2	Ett allsidigt utbildningsutbud ur ett regionalt perspektiv.....	530
18.2.1	Det breda nationella utbildningsutbudet är svårt att upprätthålla i hela landet	530
18.3	Sammanfattande iakttagelser	534
18.3.1	Förnyelse och fortlöpande anpassningar.....	534
18.3.2	Allsidigt utbud ur ett regionalt perspektiv.....	534
19	Ett estetiskt ämne.....	537
19.1	Estetisk verksamhet var tidigare ett kärnämne i gymnasieskolan.....	537
19.1.1	Motiv för att ta bort ämnet estetisk verksamhet.....	538
19.1.2	Remisskritik	539
19.1.3	En gymnasieskola utan estetisk verksamhet	540
19.2	Vikten av estetiska ämnen för kreativitet och bildning.....	542
19.3	Förutsättningar för att införa ett estetiskt ämne på alla nationella program.....	543
19.3.1	Utredningens iakttagelser.....	544
19.3.2	Ett eller flera ämnen?	545
19.4	Sammanfattande iakttagelser	547
20	Introduktionsprogram	549
20.1	Bakgrund.....	549
20.1.1	Fem nya introduktionsprogram införs	551
20.2	Introduktionsprogrammets form i dag	554
20.2.1	Erfarenheter av introduktionsprogram.....	555
20.3	Stora utmaningar – en fördjupad bild.....	569
20.3.1	Språkintroduktion.....	569

20.3.2	Preparandutbildning.....	576
20.3.3	Individuellt alternativ	579
20.3.4	Yrkesintroduktion.....	583
20.3.5	Programinriktat individuellt val.....	587
20.3.6	Gemensamma svårigheter för introduktionsprogrammen.....	589
20.4	Sammanfattande iakttagelser.....	592
21	Kursbetyg och ämnesbetyg	597
21.1	Betyg i den kursutformade gymnasieskolan	598
21.1.1	Ämnen, kurser och ämnesplaner	598
21.1.2	Betyg kan ha flera syften.....	600
21.1.3	Hur betyg sätts – en sammanfattning.....	601
21.1.4	En internationell utblick	602
21.1.5	Utmaningar när det gäller betyg och bedömning i gymnasieskolan.....	603
21.2	Stress i gymnasieskolan – en komplex bild	609
21.3	Ämnesbetyg och kursbetyg i gymnasieskolan – en kort tillbakablick	610
21.3.1	Ämnesbetyg i linjegymnasiet.....	611
21.3.2	Införande av den kursutformade gymnasieskolan och kursbetyg.....	612
21.3.3	Vilka förslag har tidigare funnits om ämnesbetyg och vilka bedömningar har gjorts? ..	613
21.3.4	Vad hände med ämnesbetygen i Gy11?.....	615
21.3.5	Nya diskussioner om ämnesbetyg.....	615
21.4	Fördelar och nackdelar med kursbetyg jämfört med ämnesbetyg.....	616
21.4.1	Fördelar med kursbetyg.....	617
21.4.2	Nackdelar med kursbetyg.....	619
21.4.3	Fördelar med ämnesbetyg.....	625
21.4.4	Nackdelar med ämnesbetyg.....	628
21.5	Två möjliga modeller för att införa ämnesbetyg.....	631
21.5.1	Ämnesbetyg i progressiva ämnen med obligatoriska förlopp och kursbetyg i övriga kurser.....	632

21.5.2	Ämnesbetyg i en ämnesutformad gymnasieskola.....	634
21.5.3	Konsekvenser om en modell med ämnesbetyg införs	635
21.6	Sammanfattande iakttagelser	636
22	Gymnasiesärskolan	639
22.1	En aktuell bild av gymnasiesärskolan.....	640
22.2	Vissa behov av justeringar av gymnasiesärskolans verksamhet	642
23	Utbildningar utanför gymnasieskolan och åtgärder för ungdomar som inte studerar	645
23.1	International Baccalaureate (IB).....	646
23.2	Internationella skolor.....	647
23.3	Gymnasieutbildning för sjuka ungdomar och ungdomar på ungdomshem.....	648
23.4	Möjligheter för ungdomar under 18 år att gå en folkhögskoleutbildning.....	649
23.5	Det kommunala aktivitetsansvaret	651
23.6	Arbetsmarknadspolitiska åtgärder riktade mot ungdomar	653
23.7	Sammanfattande iakttagelser	653
24	Utredningens samlade bedömningar	655
24.1	Sammanfattande problemanalys – vilka utmaningar står gymnasieskolan inför?.....	655
24.1.1	De flesta ungdomar deltar i gymnasieutbildning men en stor andel når inte målen.....	656
24.1.2	Vissa av gymnasieskolans arbetssätt behöver utvecklas	658

24.1.3	Elevers attityder påverkar utbildningsvalen i ett brett och finfördelat utbildningsutbud.....	660
24.2	I vilken riktning utvecklas gymnasieutbildning internationellt?	661
24.3	Utvecklingsriktningar i tidigare gymnasiereformer.....	662
24.4	Inriktning på utredningens förslag	663
25	Förslag	665
25.1	En gymnasieskola för alla ungdomar	665
25.1.1	Ett mål för samhällets åtagande vad gäller gymnasieskolan.....	666
25.1.2	Alla unga ska vägledas mot gymnasieskolan i första hand – en ny uppgift för hemkommunen.....	669
25.1.3	Huvudmannens ansvar för att alla elever ges möjligheter att nå målen för sin utbildning tydliggörs	670
25.1.4	Förebyggande åtgärder krävs för att förhindra att elever avbryter utbildningen.....	671
25.1.5	Kommunernas aktivitetsansvar.....	672
25.1.6	Hemkommunens, huvudmannens och rektorn ansvar tydliggörs.....	674
25.2	Krav på vårdnadshavares medverkan och elevers engagemang och närvaro	675
25.2.1	Vårdnadshavarna spelar en viktig roll.....	675
25.2.2	Elever ska närvara och delta aktivt i sin utbildning.....	676
25.3	Tydligare möjligheter att gå längre i gymnasieskolan.....	677
25.3.1	Rätten att gå om en kurs kan innebära rätt till fortsatt utbildning på programmet.....	678
25.3.2	Rätten till utbildning på introduktionsprogram.....	679
25.4	Planering av utbildning och undervisningstid.....	680
25.4.1	Den minsta garanterade undervisningstiden på nationella program bör utökas.....	681

25.4.2	Eleverna måste tillförsäkras minst den undervisningstid de har rätt till	684
25.4.3	Sammanhållna skoldagar	685
25.4.4	Överlämning mellan grundskola och gymnasieskola	687
25.5	Undervisningen och alla elevers utveckling mot målen	689
25.5.1	Alla elever ska ha en mentor	689
25.5.2	Strukturerad undervisning	691
25.5.3	Främjande insats för kompetenssamverkan mellan elevhälsa, studie- och yrkesvägledning samt lärare	692
25.6	Stödåtgärder i gymnasieskolan	693
25.6.1	Stöd ska ges utifrån utbildningen i dess helhet ...	694
25.6.2	Krav på ett varierat utbud av stödåtgärder	695
25.6.3	Bestämmelserna om stöd i gymnasieskolan behöver anpassas och tydliggöras	696
25.6.4	Resursfördelning	700
25.7	Enhetliga behörighetskrav till nationella program	701
25.8	Möjlighet till undantag från vissa behörighetskrav	705
25.9	Grundläggande och särskild behörighet på yrkesprogram	709
25.9.1	Alla yrkesprogram ska ge grundläggande behörighet i sitt grundupplägg	710
25.9.2	Rätt till utökat program på yrkesprogram	714
25.10	Justeringar i utbudet av nationella program och inriktningar	716
25.10.1	Principer för att överväga justeringar av utbudet av nationella program och inriktningar	717
25.10.2	Ett handels- och serviceprogram, en handelsinriktning inom ekonomiprogrammet och vissa handelskurser inom andra yrkesprogram	718
25.10.3	Krav på viss APL på ekonomiprogrammets inriktning handel samt teknikprogrammets inriktning produktionsteknik	724

25.10.4	Inom vissa program finns inriktningar som bör slås samman.....	727
25.10.5	Inriktningarna godshantering respektive färskvaror, delikatesser och catering bör avvecklas.....	731
25.10.6	Övriga förslag till förändringar avseende specifika program	732
25.10.7	C-körkort bör inte införas inom bygg- och anläggningsprogrammet.....	733
25.11	Utbildningsutbudet – fortlöpande förnyelse och regional samverkan.....	735
25.11.1	Återkommande redovisningar om en samlad översyn av förnyelsebehov.....	736
25.11.2	Ett nationellt råd för högskoleförberedande program.....	739
25.11.3	Regional samverkan om utbildningsutbud	739
25.12	Ett estetiskt ämne	742
25.13	Ett mer ändamålsenligt utbud av introduktionsprogram... ..	746
25.13.1	Bredare möjligheter för elever att inrikta sig mot ett nationellt program.....	746
25.13.2	Preparandutbildningen avvecklas	749
25.14	Tydligare förutsättningar för elever på introduktionsprogram	750
25.14.1	Tid är en grundläggande förutsättning.....	750
25.14.2	Begränsade möjligheter att minska utbildningens omfattning.....	752
25.15	Ett mer varierat utbildningsinnehåll i introduktionsprogrammen	752
25.15.1	Individuellt alternativ ska innehålla mer än enbart grundskoleämnen.....	753
25.15.2	Språkintröduktion ska innehålla mer än enbart svenska	754
25.15.3	Gymnasiekurser kan ingå på språkintröduktion.....	755

25.16 Tydligare struktur och bättre dokumentation för elever på introduktionsprogram	755
25.16.1 Utbildningsplanen ska preciseras	756
25.16.2 Innehållet i den individuella studieplanen ska preciseras	757
25.16.3 Elevens rätt att fullfölja utbildningen kopplas till den individuella studieplanen.....	758
25.16.4 Gymnasieintyg och sammanställning ska få ett tydligare innehåll och innebörd.....	758
25.17 Bättre stöd för bedömning, arbetslivsanknytning och koppling till aktuell forskning	761
25.17.1 Obligatorisk bedömning av nyanlända elevers kunskaper även i gymnasieskolan	761
25.17.2 Stöd för bedömning av utländsk utbildning.....	763
25.17.3 Förutsättningarna för samverkan med arbetslivet ska stärkas.....	764
25.17.4 Nationellt utvecklingsråd för introduktionsprogram	765
25.17.5 Nationella introduktionsprogramsutvecklare	765
25.18 Utbildning för nyanlända elever	767
25.19 Ämnesbetyg i en ämnesutformad gymnasieskola kan stärka elevers utveckling och underlätta lärares arbete och bör därför beredas vidare	768
25.19.1 En modell med ämnesbetyg har betydande potential.....	769
25.19.2 Förutsättningar för att införa ämnesbetyg.....	775
25.20 Gymnasiesärskolan.....	777
25.20.1 Bedömningen av elevers stödbehov	779
25.20.2 Grundskoleämnen.....	780
25.20.3 Övriga förslag vad gäller gymnasiesärskolan.....	780
25.21 Bestämmelsen om statsbidrag till elever under 18 år för folkhögskoleutbildning tillämpas inte.....	782

25.22	Skolverkets arbete med stöd och kompetensutveckling	784
25.22.1	Det finns behov av kompetensutveckling för att anpassa gymnasieskolans arbetssätt till målet att alla unga ska påbörja och fullfölja en gymnasieutbildning	785
25.22.2	Allmänna råd om undervisningens genomförande	786
25.23	Genomförande av utredningens förslag, ikraftträdande och tillämpning	787
26	Konsekvenser	789
26.1	Kraven för konsekvensanalys	789
26.2	Problemet och vad som ska uppnås	790
26.3	Utredningens förslag i korthet.....	790
26.4	Alternativa förslag och nollförslag.....	791
26.4.1	Tvärgående insatser – mer effektivt än obligatorisk gymnasieskola	791
26.4.2	Relevanta justeringar i utbudet.....	792
26.5	Vilka berörs?	793
26.6	Konsekvenser för ungdomar och elever	794
26.7	Konsekvenser för kommunerna.....	796
26.7.1	Utökad garanterad undervisningstid.....	797
26.7.2	Åtgärder för att alla ungdomar ska påbörja och fullfölja en gymnasieutbildning	798
26.7.3	Bättre dokumentation	803
26.7.4	Bedömning av nyanlända elevers kunskaper.....	804
26.7.5	Justeringar vad gäller program, inriktningar och kurser.....	805
26.7.6	Ekonomiska konsekvenser för kommunerna – en översikt.....	806
26.7.7	Konsekvenser för den kommunala självstyrelsen	806
26.7.8	Konsekvenser för skolans personal	808

26.8	Konsekvenser för staten.....	809
26.8.1	Långsiktiga konsekvenser.....	809
26.8.2	Konsekvenser för Skolverket	810
26.8.3	Kompetenssamverkan och fortsatt utredningsbehov.....	811
26.8.4	Konsekvenser för Arbetsförmedlingen – besparing.....	812
26.8.5	Konsekvenser för folkhögskolor	813
26.8.6	Ekonomiska konsekvenser för staten – en översikt	813
26.9	Finansiering.....	814
26.10	Konsekvenser för företag.....	816
26.10.1	Konsekvenser för enskilda huvudmän	816
26.10.2	Konsekvenser för branscher.....	817
26.11	Särskilda konsekvenser enligt utredningens direktiv	818
26.11.1	Konsekvenser för vuxenutbildningen.....	818
26.11.2	Konsekvenser för tillträde till vidare utbildning	818
26.11.3	Konsekvenser för APL inom lärlingsutbildningen av förslaget om grundläggande behörighet	819
26.11.4	Konsekvenser för genomströmningen av förslaget om grundläggande behörighet	819
26.11.5	Konsekvenser för full delaktighet i utbildning för elever med funktionsnedsättning.....	820
26.12	Andra konsekvenser	821
26.12.1	Konsekvenser för vårdnadshavare.....	821
26.12.2	Konsekvenser för jämställdheten mellan könen	821
26.12.3	Konsekvenser för möjligheterna att nå de integrationspolitiska målen	821
26.12.4	Konsekvenser för sysselsättning och offentlig service i olika delar av landet	822
26.12.5	Konsekvenser för brottsligheten.....	822
26.12.6	Övriga konsekvenser	823
27	Författningskommentar	825

DEL 2**Referenser 863****Samråd..... 885****Bilagor**

Bilaga 1	Kommittédirektiv 2015:31	893
Bilaga 2	Kommittédirektiv 2015:82	907
Bilaga 3	Kommittédirektiv 2015:141	909
Bilaga 4	Övergången mellan grundskola och gymnasiet	911
Bilaga 5	Samverkan om gymnasieskolan och om unga i och utanför gymnasieskolan.....	919
Bilaga 6	Tabeller avseende behörighetsfrågor samt tabeller avseende meritvärden från grundskolan.....	927
Bilaga 7	Utbildning motsvarande gymnasieskolan i sex länder	943
Bilaga 8	Betyg och examen i andra länder – några exempel ...	1001
Bilaga 9	Ämnesbetyg och kursbetyg i gymnasieskolan – en historik	1025
Bilaga 10	Intervjustudie om gymnasieelevers syn på betyg och stress	1057
Bilaga 11	Gymnasiesärskolan	1081
Bilaga 12	Folkhögskoleutbildning	1107

Referenser

- Alm S m.fl. (red.): Utanförskap. Institutet för framtidsstudier. Dialogos förlag, 2011.
- Andersson H: *En bro mellan högstadiet och gymnasieskolans nationella program. Elever med erfarenheter av det individuella programmet berättar*. Malmö högskola. 2013.
- Assarson I: *Talet om en skola för alla. Pedagogers meningskonstruktion i ett politiskt uppdrag*. Malmö högskola. 2007.
- Bamford A: *The Wow Factor – Global Research Compendium on the Impact of the Arts in Education*. Waxmann Verlag GmbH. 2006.
- Brandell L: *Matematikkunskaperna 2015 hos nybörjarna på civilingenjörsprogrammen och andra program vid KTH, bearbetning av ett förkunskapstest*. 2015.
- Brottsförebyggande rådet: *Ungdomar och brott 1995–2005*. Rapport 2006:7. 2006.
- Bunar N (red.): *Nyanlända och lärande – mottagande och inkludering*. Natur & Kultur. 2015.
- Çelikaksoy A och Wadensjö E: *De ensamkommande flyktingbarnen och den svenska arbetsmarknaden*. The Stockholm University Linnaeus Center for Integration Studies. Rapport 2015:2. 2015.
- Communiqué of the European Ministers for Vocational Education and Training, the European Social Partners and the European Commission: *The Bruges Communiqué on enhanced European Cooperation in Vocational Education and Training for the period 2011–2020*. 2010.
- Cooter K och Cooter R: One size doesn't fit all: Slow learners in the reading classroom, *The Reading Teacher*, Vol. 57, No. 7, april 2004, International Reading Association. 2004.

- Davidsson L m.fl.: *Ämnesbetyg i en kursutformad gymnasieskola*. Utbildningsdepartementets skriftserie, rapport 2. 2001.
- Delegationen unga till arbetet: *Kraftsamling mot ungdomsarbetslösheten*. Rapport till regeringen, dnr A2016/00767/). 2016.
- Departementspromemoria: *Särskilda program och behörighet till yrkesprogram*. Dnr U2009/5552/G.
- Dir. 2013:122: *Utveckling av gymnasieskolans teknikprogram*.
- Dir. 2014:05: *Grundskoleutredningen*.
- Dir. 2014:157: *Större genomslag för arbetsmarknadspolitiska insatser mot ungdomsarbetslöshet på lokal nivå*.
- Dir. 2014:95: *Tilläggsdirektiv till Yrkesprogramsutredningen (U 2014:01)*.
- Dir. 2015:141: *Tilläggsdirektiv till Gymnasieutredningen (U 2015:01)*.
- Dir. 2015:15: *Tilläggsdirektiv till Yrkesprogramsutredningen (U 2014:01)*.
- Dir. 2015:31: *En attraktiv gymnasieutbildning för alla*.
- Dir. 2015:70: *Samordnare för unga som varken arbetar eller studerar*.
- Dir. 2015:82: *Tilläggsdirektiv till Gymnasieutredningen (U 2015:01)*.
- Dir. 2016:24: *Ett öppnare och enklare system för tillträde till högskoleutbildning på grundnivå*.
- Dir. 2016:67: *Elever som kommer till Sverige under grundskolans senare årskurser*.
- Dir. 2016:76: *Bättre skola genom mer attraktiva skolprofessioner*.
- Ds 2000:1: *Kommittéhandboken*.
- Ds 2008:13: *En ny betygsskala*.
- Ds 2013:50: *Tid för undervisning – lärares arbete med åtgärdsprogram*.
- Emanuelsson I och Persson B: *Differentiering, specialpedagogik och likvärdighet. En longitudinell studie av skolkarriärer bland elever i svårigheter. Pedagogisk forskning i Sverige 7(3)*. 2002.
- Europaparlamentets och rådets rekommendation av den 18 december 2006 om nyckelkompetenser för livslångt lärande (2006/962/EG). 2006.

- Europeiska kommissionen: *A whole school approach to tackling early school leaving*. Policy messages. 2015.
- Europeiska kommissionen: *Attitudes towards vocational education and training*. 2011.
- Europeiska kommissionen: *Reducing early school leaving: Key messages and policy support*. 2013.
- Eurostat: *Eurostat news release 145/2015*. 2015.
- Eurydice – Facts and figures: *Compulsory Education in Europe 2014/15*.
- Expertgruppen för studier i offentlig ekonomi: *En förlorad generation? Om ungas etablering på arbetsmarknaden*. Rapport 2015:3. 2015.
- Expertgruppen för studier i offentlig ekonomi: *En god start – en ESO-rapport om tidigt stöd i skolan*. Rapport 2012:2. 2012.
- FN:s konvention om barnets rättigheter: Barnkonventionen, artikel 28.
- FN:s standardregler: Resolution 48/96.
- Folkbildningsrådet: *Folkbildningens betydelse för samhället*. 2014.
- Folkbildningsrådet: Skrivelse till Arbetsmarknadsdepartementet. Dnr 173, 11. 2015.
- Folkbildningsrådet: *Studiemotiverande folkhögskolekurs 2014*. 2015.
- Folkbildningsrådets årsredovisning, 2014.
- Folkhälsoinstitutet: *Högstadielävers hälsa och levnadsvanor: en rapport från pilotprojektet Elevhälsoenkäten*. 2011.
- Folkhälsoinstitutet: *Skolans mål och möjligheter*. 2005.
- Forum för levande historia: *Tid för tolerans*. 2014.
- Fredriksson P och Vlachos J: *Reformer och resultat: Kommer regeringens reformer att ha någon betydelse?* Rapport till Finanspolitiska rådet 2011/3. 2011.
- Giota J och Lundborg O: *Specialpedagogiskt stöd i grundskolan – omfattning, former och konsekvenser*. IPD-rapport 2007:03. 2007.
- Giota J: Skoleffekter på elevers motivation och utveckling. En litteraturöversikt. Institutionen för pedagogik och didaktik, Göteborgs universitet. *Pedagogisk Forskning i Sverige*, 2002 årgång 7 nr 4. 2002.

- Groth D: *Uppfattningar om specialpedagogiska insatser – aspekter ur elever och lärares perspektiv*. Luleå tekniska universitet. 2007.
- Gruber J (red.): *The problems of disadvantaged youth: An economic perspective*. University of Chicago Press. 2009.
- Hattie J: *Visible Learning – a synthesis of over 800 meta-analyses relating to achievement*. Routledge. 2009.
- Heimdahl Mattson E och Roll-Pettersson L: Segregated groups or inclusive Education? An interview study with students experiencing failure in reading and writing. *Scandinavian Journal of Educational Research*, 51(3). 2007.
- Henning Loeb I och Korp H (red.): *Lärare och lärande i yrkesprogram och introduktionsprogram*. Studentlitteratur. 2012.
- Hill M: *Coola killar pluggar inte*. Göteborgs universitet. 2006.
- Hugo M: *Meningsfullt lärande i skolverksamheten på särskilda ungdomshem*. Institutionsvård i fokus, nr 1 2013. Forskningsrapport, Statens institutionsstyrelse. 2013.
- Håkansson J och Sundberg D: *Utmärkt undervisning: framgångsfaktorer i svensk och internationell belysning*. Natur & Kultur. 2012.
- Högskoleverket: *Förkunskaper och krav i högre utbildning*. Rapport 2009:16 R. 2009.
- Institutet för arbetsmarknads- och utbildningspolitisk utvärdering: Remissvar 2016-02-22 Angående Mer tid för kunskap – i förskoleklass, förlängd skolplikt och lovskola (SOU 2015:81). Dnr 236/2015.
- Institutet för arbetsmarknads- och utbildningspolitisk utvärdering: *Den svenska utbildningspolitikens arbetsmarknadseffekter: Vad säger forskningen?* Rapport 2010:13. 2010.
- Institutet för arbetsmarknads- och utbildningspolitisk utvärdering: *Utbildning och brottslighet – vad händer när man förlängde yrkesutbildningarna på gymnasiet?* Rapport 2015:11. 2015.
- Interpellation i riksdagen av Jan Björklund (FP), 2011/12:155.
- Johansson O och Svedberg L (red.): *Att leda mot skolans mål*. Gleerups Utbildning AB. 2013.

- Karolinska Institutet: *Psykisk ohälsa och självmordshandlingar – implementering av resultat*. Skolprojektet, Karolinska Institutets folkhälsoakademi 2010:3. 2010.
- Karolinska Institutets folkhälsoakademi: *Skolprojektet – psykisk ohälsa och självmordshandlingar – implementering av resultat*. 2010.
- Klapp A: *Betyg, bedömning, lärande*. Studentlitteratur. 2015.
- Klingberg T: *Den översvämmade hjärnan: en bok om arbetsminne, IQ och den stigande informationsfloden*. Natur & Kultur. 2009.
- Kommittén för skolfrågor: *Vad säger forskningen om betygen, det fria skolvälet och lärarprofessionen?* Kungliga vetenskapsakademien. 2014.
- Kulturutskottets betänkande. 2013/14: KrU8, rskr. 2013/14:379.
- Kungliga Vetenskapsakademien: *School, Learning and Mental Health – A systematic review*. 2010.
- Lgy70: 1970 års läroplan för gymnasieskolan, sådan den har kungjorts i Skolöverstyrelsens publikationer Aktuellt från Skolöverstyrelsen (ASÖ) och Läroplaner. 1970. Mål och riktlinjer publicerade som bilaga i SKOLFS 1992:4. Läroplan för gymnasieskolan. Allmän del, Skolöverstyrelsen, Allmänna Förlaget, tredje upplagan. 1983.
- Lilliedahl J: *Musik i (ut)bildning. Gränsdragningar och inramningar i läroplans(kon)texter för gymnasieskolan*. Örebro universitet. 2013.
- Lindblad M: *De förstod aldrig min historia. Unga vuxna med migrationsbakgrund om skolmisslyckande och övergångar mellan skola och arbete*. Umeå universitet. 2016.
- Linge A: Svängrum. *Malmö Studies in Educational Sciences*, no 69. 2013.
- Linnéuniversitetet: *Sveriges ungdomar om framtiden; Från YOLO till oro*. 2016.
- Lundahl L (red.): *Att bana vägen för framtiden. Karriärval och vägledning i individuellt och politiskt perspektiv*. Studentlitteratur. 2010.
- Lundqvist C: *Möjligheternas horisont – etnicitet, utbildning och arbetet i ungas berättelser om karriärer*. Linköpings universitet. 2010.
- Lvux 82: Förordningen (Läroplaner 1985:7) om 1982 års läroplan för vuxenutbildning (omtryckt SKOLFS 1992:6). 1982.

- Läraryrket: *Särskilt stöd och arbetsbelastning i gymnasieskolan*. 2015.
- Lärarnas Riksförbund och Sveriges Elevkårer: *Från avhopp till examen*. 2015.
- Lärarnas Riksförbund och Sveriges Elevkårer: *Rätten till kunskap – en fråga om tid*. 2012.
- Lärarnas Riksförbund och Sveriges Elevkårer: *Vad har gymnasie-reformen inneburit för eleverna? 1 000 sistaårsgymnasieelever utvärderar GY2011-reformen*. 2015.
- Lärarnas Riksförbund: *13 steg mot en framgångsrik yrkesutbildning*. 2016.
- Lärarnas Riksförbund: *Undervisningstiden i gymnasieskolan – en undersökning av gymnasieskolans viktigaste resurs*. Rapport. 2013.
- Lärarnas Riksförbund: *Vad säger statistiken om skolan i din kommun? Elevresultat, likvärdighet, resursanvändning, lärarlöner och behörighet hösten 2015*. 2015.
- Mineur T: *Skolformens komplexitet – elevers erfarenheter av skolvardag och tillhörighet i gymnasiesärskolan*. Örebro universitet. 2013
- Molin M: *Att vara i särklass – om delaktighet och utanförskap i gymnasiesärskolan*. Linköpings universitet och Örebro universitet. 2004.
- Myndigheten för ungdoms- och civilsamhällesfrågor: *När livet känns fel – ungas upplevelser kring psykisk ohälsa*. 2015.
- Myndigheten för ungdoms- och civilsamhällesfrågor: *Ung i dag*. 2015.
- Myndigheten för ungdoms- och civilsamhällesfrågor: *Ung i dag*. 2016.
- Myndigheten för ungdoms- och civilsamhällesfrågor: *Unga med attityd*. Rapport 2013:3. 2013.
- Möllås G: *Detta ideliga mötande*. School of Education and Communication, Jönköping University. 2009.
- Mörk E, Sjögren A och Svaleryd H: *Hellre rik och frisk: om familjebakgrund och barns hälsa*. SNS Förlag. 2014.
- Nilsson I, Wadeskog A, Hök L och Sanandaji N: *Utanförskapets pris. En bok om förebyggande sociala investeringar*. Studentlitteratur. 2014.

- Nyström A-S: *Att synas och lära utan att synas lära*. Uppsala universitet. 2012.
- OECD: *Education at a Glance*. 2011.
- OECD: *Education at a Glance*. 2012.
- OECD: *Education at a Glance*. 2014.
- OECD: *Equity and Quality in Education: Supporting Disadvantaged Students and Schools*. 2012.
- OECD: *Immigrant Students at School*. 2015.
- OECD: *Improving Schools in Sweden: An OECD perspective*. 2015
- OECD: *Is spending more hours in class better for learning?* Pisa in Focus 54, 2015/08. 2015.
- OECD: *Learning for Jobs, OECD Reviews of Vocational Education and Training, Sweden*. 2008.
- OECD: *Mental Health and Works: Sweden*. 2013.
- OECD: *Quality Time for Students, Learning In and Out of School*. 2011.
- OECD: *Skills Beyond School. Synthesis report*. 2014.
- OECD: *Who are the school truants?* Pisa in Focus 35, 2014/01. 2014.
- Ogden T och Giota J: Skoleffekter på elevers motivation och utveckling, i Folkhälsoinstitutet: *Skolans mål och möjligheter. En litteraturöversikt*. 2002.
- Olofsson J (red.): *Utbildningsvägen – vart leder den? Om ungdomar, yrkesutbildning och försörjning*. SNS Förlag. 2007.
- Olofsson J och Panican A: *En utbildningsgaranti – möjligheter på regional nivå*. Region Skåne. 2014.
- Olsen T och Tägtström J (red.): *For det som vokser, Unge, psykisk ubelse of tidlig uförepensjonering i Norden*. Nordens Välfärdscenter. 2013.
- Panican A: *Väljer unga fel? – grundskoleelevers attityder till gymnasievalet*, Ratio rapport 19. 2015.
- Pedagogisk Forskning i Sverige årgång 7 nr 4. 2005.
- Prop. 1964:171: *Angående reformering av de gymnasiala skolorna m.m.*
- Prop. 1968:140: *Angående riktlinjerna för det fria skolväsendet*.

- Prop. 1987/88:102: *Om utveckling av yrkesutbildningen i gymnasieskolan.*
- Prop. 1988/89:4: *Om skolans utveckling och styrning.*
- Prop. 1989/90:41: *Om kommunalt huvudmannaskap för lärare, skolledare, biträdande skolledare och syofunktionärer.*
- Prop. 1990/91:18: *Om ansvaret för skolan.*
- Prop. 1990/91:85: *Växa med kunskaper – om gymnasieskolan och vuxenutbildningen.*
- Prop. 1991/92:95: *Om valfrihet och fristående skolor.*
- Prop. 1992/93:230: *Valfrihet i skolan.*
- Prop. 1992/93:250: *Ny läroplan och ett nytt betygssystem för gymnasieskolan, komvux, gymnasiesärskolan och särvox.*
- Prop. 1994/95:174: *Vissa betygsfrågor m.m.*
- Prop. 1995/96:200: *Fristående skolor m.m.*
- Prop. 1997/98:169: *Gymnasieskola i utveckling kvalitet och likvärdighet.*
- Prop. 1997/98:94: *Läroplan för det obligatoriska skolväsendet, förskoleklassen och fritidshemmet m.m.*
- Prop. 1998/99:110: *Vissa skolfrågor m.m.*
- Prop. 2000/01:115: *Asylsökande barns skolgång m.m.*
- Prop. 2001/02:14: *Hälsa, lärande och trygghet.*
- Prop. 2003/04:140: *Kunskap och kvalitet – elva steg för utvecklingen av gymnasieskolan.*
- Prop. 2006/07:107: *Vägar till högskolan för kunskap och kvalitet.*
- Prop. 2008/09:199: *Högre krav och kvalitet i den nya gymnasieskolan.*
- Prop. 2008/09:66: *En ny betygsskala.*
- Prop. 2009/10:165: *Den nya skollagen – för kunskap, valfrihet och trygghet.*
- Prop. 2011/12:49: *Vissa frågor om fristående skolor.*
- Prop. 2011/12:50: *En gymnasiesärskola med hög kvalitet.*
- Prop. 2013/14:1: *Budgetpropositionen för 2014.*
- Prop. 2013/14:160: *Tid för undervisning – lärares arbete med stöd, särskilt stöd och åtgärdsprogram.*

- Prop. 2013/14:172: *Allas kunskap – allas bildning.*
- Prop. 2013/14:191: *Med fokus på unga – en politik för goda levnads- villkor, makt och inflytande.*
- Prop. 2014/15:45: *Utbildning för nyanlända elever – mottagande och skolgång.*
- Prop. 2015/16:1: *Budgetpropositionen för 2016.*
- Prop. 2015/16:17: *Internationella skolor.*
- Prop. 2015/16:173: *Fjärrundervisning och entreprenad – nya möjlig- heter för undervisning och studiehandledning på modersmål*
- Prop. 2016/17:1: *Budgetpropositionen för 2017.*
- Prop. 2016/17:5: *Rätt till behörighetsgivande utbildning inom komvux.*
- Prop. 1990/91:18: *Om ansvaret för skolan.*
- Puaca G: *Educational choices of the future.* Göteborgs universitet. 2013.
- Ramberg J: *Special Education in Swedish Upper Secondary Schools, Resources, Ability Grouping and Organisation.* 2015.
- Ramböll: *Regionalt kompetensförsörjningsarbete.* Rapport 0186. 2015.
- Ramböll: *Uppskalning av Folkhögskoleåret.* 2016.
- Regeringsbeslut 160317, U2015/03819/GV.
- Regeringskansliet: *En nationell strategi för hållbar regional tillväxt och attraktionskraft 2015–2020.* Dnr N2015.31. 2015.
- Regeringsuppdrag att genomföra insatser för att stärka utbildning- ens kvalitet för nyanlända elever och vid behov för elever med annat modersmål än svenska. Dnr U2015/3356/S.
- Regeringsuppdrag avseende ämnesbetyg för gymnasieskolan m.m. U2004/3307/G.
- Regeringsuppdrag om samverkan för bästa skola. Dnr U2015/3357/S.
- Regeringsuppdrag till Statens skolverk om nationella skolutveck- lingsprogram. Dnr U2015/03844/S.
- Regeringsuppdrag, U2001/2174/G.
- Regleringsbrev för Skolverket avseende 2015.
- Regleringsbrev för Skolverket avseende 2016.

- Samarbetsavtal 2016 angående etableringsinsatser mellan Arbetsförmedlingen och Folkbildningsrådet samt bilaga. Dnr FBR 7, 2016, 091.
- Schlenkert C och Olausson M: *Stress och sociala medier bland gymnasister*. Höskolan i Kristianstad. 2012.
- SFS 1949:381: *Föräldrabalken*.
- SFS 1982:763: *Hälso- och sjukvårdslagen*.
- SFS 1991:481: *Folkbokföringslagen*.
- SFS 1993:100: *Högskoleförordningen*.
- SFS 1995:885: *Gymnasieförordning*.
- SFS 1999:1395: *Studiestödslagen*.
- SFS 1998:1474: *Kommittéförordning*.
- SFS 2000:634: *Förordning om arbetsmarknadspolitiska program*.
- SFS 2000:655: *Studiestödsförordningen*.
- SFS 2001:453: *Socialtjänstlagen*.
- SFS 2006:1090. *Förordning om ändring i gymnasieförordningen (1992:394)*.
- SFS 2007:1157: *Lag om yrkesförarkompetens*.
- SFS 2007:1470: *Förordning om yrkesförarkompetens*.
- SFS 2009:400: *Offentlighets- och sekretesslagen*.
- SFS 2010:2039: *Gymnasieförordningen*.
- SFS 2010:800: *Skollagen*.
- SFS 2011:1108: *Förordning om vuxenutbildning*.
- SFS 2011:185: *Skolförordningen*.
- SFS 2011:947: *Förordning om statsbidrag för gymnasial lärlingsutbildning*.
- SFS 2014:47: *Förordning om statsbidrag för sommarskola eller undervisning under andra skollov*.
- SFS 2015:218: *Förordningen om statsbidrag till folkbildningen*.
- SFS 2015:502: *Förordning om samverkan för att minska ungdomsarbetslösheten*.
- SFS 2015:521: *Förordning om statsbidrag till särskilda folkbildningsinsatser för asylsökande och vissa nyanlända invandrare*.

- SFS 915/2005: *Statsrådets förordning om studentexamen.*
- SKOLFS 1994:2: *Förordning om 1994 års läroplan för de frivilliga skolformerna.*
- SKOLFS 2002:7: *Förordningen om internationell gymnasial utbildning i Stockholm och Göteborg samt vid Sigtunaskolan Humanistiska Läroverket i Sigtuna.*
- SKOLFS 2010:14: *Förordning om examensmål för gymnasieskolans nationella program.*
- SKOLFS 2010:37: *Förordning om läroplan för grundskolan, förskoleklassen och fritidshemmet.*
- SKOLFS 2011:144: *Förordning om läroplan för gymnasieskolan,*
- SKOLFS 2011:19: *Skolverkets föreskrifter om kunskapskrav för grundskolans ämnen.*
- SKOLFS 2012:101: *Läroplan för vuxenutbildningen.*
- SKOLFS 2013:64–69: *Ämnesområdesplaner i gymnasiesärskolan.*
- Skolinspektionen: *Framgång i undervisningen. En sammanställning av forskningsresultat som stöd för granskning på vetenskaplig grund i skolan.* Dnr 2010:1284. 2010.
- Skolinspektionen: *Från huvudmannen till klassrummet – tät styrkedja viktig för förbättrade kunskapsresultat.* Dnr 2014:6739. 2014.
- Skolinspektionen: *Gymnasieskolors arbete med att förebygga studieavbrott. Kvalitetsgranskning.* Rapport 2015:04. 2015.
- Skolinspektionen: *Kommunernas arbete med det kommunala aktivitetsansvaret. Kvalitetsgranskning.* Rapport 2016:2. 2016.
- Skolinspektionen: *Kunskapsöversikt för kvalitetsgranskning av elevhälsans arbete.* Dnr 2014:2123. 2014.
- Skolinspektionen: *Kvalitetsgranskning av studieavbrott i gymnasieskolan.* Dnr 400-2014:4245. 2014.
- Skolinspektionen: *Lärarstöd och arbetsformer i fristående gymnasieskolor.* Dnr 40-2013:180. 2013.
- Skolinspektionen: *Lärarstöd och arbetsformer i gymnasieskolans yrkesprogram.* Dnr 40-2015:5842. 2016.
- Skolinspektionen: *Mottagandet i särskolan under lupp.* Dnr 0-2011:348. 2011.

- Skolinspektionen: *Resultat för elever i gymnasieskolans år 2 i samtliga medverkande skolenheter våren 2016*. 2016.
- Skolinspektionen: *Samverkan för bättre arbetslivsanknytning*. Dnr 400-2015:3299. 2016.
- Skolinspektionen: *Skolsituationen för elever med funktionsnedsättningen ADHD*. Dnr 2012:524. 2014.
- Skolinspektionen: *Studie- och yrkesvägledning i grundskolan*. Rapport 2013:5. 2013.
- Skolinspektionen: *Stöd och stimulans i klassrummet – rätten att utvecklas så långt som möjligt*. Rapport 2014:2. 2014.
- Skolinspektionen: *Tematisk analys Utmaningar i undervisningen. Många elever behöver mer stimulans och utmaningar*. Dnr 40-2016:6874. 2016.
- Skolinspektionen: *Undervisning på yrkesprogram*. Rapport 2014:05. 2014.
- Skolinspektionen: *Undervisning på yrkesprogram*. Rapport 2014:5. 2014.
- Skolinspektionen: *Uppenbar risk för felaktiga betyg*. Rapport 2014:08. 2014.
- Skolinspektionen: *Utbildningen på introduktionsprogrammen i gymnasieskolan*. Rapport 2013:6. 2013.
- Skolinspektionen: *Varannan i mål. Om gymnasieskolans (o)förmåga att få alla elever att fullfölja sin utbildning*. Rapport 2009:1. 2009.
- Skolinspektionen: *Årsredovisning 2015*. Dnr 10-2015:8723. 2016.
- Skolverket och Socialstyrelsen: *Vägledning för elevhälsan*. 2014.
- Skolverket: *Allmänna råd för arbete med extra anpassningar, särskilt stöd och åtgärdsprogram*. 2014.
- Skolverket: *Allmänna råd med kommentarer. Arbete med extra anpassningar, särskilt stöd och åtgärdsprogram*. 2014.
- Skolverket: *Allmänna råd med kommentarer. Arbete med studie- och yrkesvägledning*. 2013.
- Skolverket: *Allmänna råd med kommentarer. Bedömning och betygsättning i gymnasieskolan*. 2012.
- Skolverket: *Allmänna råd med kommentarer. Utbildning för nyanlända elever*. 2016.

- Skolverket: *Allmänna råd om arbetet med att främja närvaro och att uppmärksamma, utreda och åtgärda frånvaro*. 2012.
- Skolverket: *Allmänna råd om kommunernas aktivitetsansvar för ungdomar*. 2016.
- Skolverket: *Allmänna råd om planering och genomförande av undervisningen – för grundskolan, grundsärskolan, specialskolan och sameskolan*. 2011.
- Skolverket: *Arbetslivet efter skolan. Arbetsledares bedömning av unga medarbetares kompetens och inom vilka branscher unga arbetar*. 2016.
- Skolverket: *Attityder till skolan 2012*. Rapport 390. 2013.
- Skolverket: *Attityder till skolan 2015*. Rapport 438. 2016.
- Skolverket: *Betyg och statistik i gymnasieskolan 2013/14*. Dnr 2014:55. 2014.
- Skolverket: *Betyg och statistik i gymnasieskolan 2014/15*. Pm 2015-12-17.
- Skolverket: *Börja om på nytt program i gymnasieskolan. Statistik och elevröster*. Rapport 376. 2012.
- Skolverket: *Det arbetsplatsförlagda lärandet på gymnasieskolans yrkesprogram*. Rapport 437. 2016.
- Skolverket: *Det svåra valet. Elevers val av utbildning på olika slags gymnasiemarknader*. Rapport 394. 2013.
- Skolverket: *Elever i gymnasieskolan läsåret 2015/16*. Dnr 5.1.1-2015:731. 2016.
- Skolverket: *Elevröster om yrkesintroduktion som en väg till arbete*. 2015.
- Skolverket: *Frånvaro och närvaro i gymnasieskolan – en nationell kartläggning*. Rapport 416. 2014.
- Skolverket: *Fördelar och nackdelar med en individbaserad elevuppgiftsinsamling*. Dnr 2007:3. 2007.
- Skolverket: *Garanterad undervisningstid i gymnasieskolan*. Dnr 75-2002:3530. 2002.
- Skolverket: *Gymnasial lärlingsutbildning de tre första åren 2008–2011. Deltagande, elevernas erfarenheter och studieresultat*. Rapport 373. 2012.

- Skolverket: *Gymnasieskola 2011*. 2011.
- Skolverket: *Gymnasiesärskolan. Uppföljning och analys av 2013 års reform*. Rapport 435. 2016.
- Skolverket: *Helheten i utbildningen – Utbildning på entreprenad – Betygssättningen*. Rapport 190. 2000.
- Skolverket: Hemställan till Utbildningsdepartementet avseende ändringar i skolförfattningarna. Dnr 2013:1075.
- Skolverket: Hemställan till Utbildningsdepartementet om ändringar i skolförfattningarna. Dnr 2015:983. 2015.
- Skolverket: *Introduktionsprogram*. Rapport 413. 2014.
- Skolverket: *Invandringens betydelse för skolresultaten*. 2016.
- Skolverket: *Kommunernas särskola. Elevökning och variation i andel elever mottagna i särskolan*. 2006.
- Skolverket: *Konkurrensen om eleverna*. Rapport 346. 2010
- Skolverket: *Kvalitet i studie- och yrkesvägledning – Hela skolans ansvar*. 2008.
- Skolverket: *Nationella kvalitetsgranskningar*. Rapport 190. 2000.
- Skolverket: *Nationella program*. Rapport 412. 2014.
- Skolverket: *Naturvetenskapliga kurser på naturbruksprogrammet*. Dnr 03-2012:689. 2012.
- Skolverket: *Nyanlända – aktuell statistik november 2015*. Pm 2016-01-11.
- Skolverket: *PISA 2012. 15-åringars kunskaper i matematik, läsförståelse och naturvetenskap. Sammanfattning av rapport 398*. 2013.
- Skolverket: *Redovisning av plan för genomförande av insatser för att stärka utbildningens kvalitet för nyanlända elever och vid behov för elever med annat modersmål än svenska*. Dnr 2015:779. 2016.
- Skolverket: *Redovisning av Skolverkets uppdrag att med utgångspunkt i delbetänkande av Yrkesprogramsutredningens förslag (SOU 2015:29) om nya inriktningar inom naturbruksprogrammet föreslå hur många gymnasiepoäng som de nya inriktningarna ska omfatta och examensmål för programmet*. Dnr 2015:1247. 2016.
- Skolverket: *Redovisning av uppdrag att föreslå förändringar inom vård- och omsorgsprogrammet*. Dnr 01-2013:255. 2013.

- Skolverket: *Redovisning av uppdrag avseende examensmål och ämnesplaner för gymnasieskolan m.m.* Dnr 2009:520. 2010.
- Skolverket: *Redovisning av uppdrag avseende examensmål och ämnesplaner för gymnasieskolan m.m.* Dnr 2009:520. 2010.
- Skolverket: *Redovisning av uppdrag avseende ämnesbetyg för gymnasieskolan m.m.* Dnr U2004/3307/G. 2006.
- Skolverket: *Redovisning av uppdrag om en modell för nationell uppföljning av kommunernas aktivitetsansvar för ungdomar.* 2016.
- Skolverket: *Redovisning av uppdrag om framtagande av ny nationell kurs i svenska som andraspråk samt utveckling av nationella delkurser i svenska, svenska som andraspråk, engelska och matematik inom kommunal vuxenutbildning på grundläggande nivå.* Dnr 2015:00697. 2016.
- Skolverket: *Redovisning av uppdrag om utveckling av introduktionsprogrammet yrkesintroduktion.* Dnr 2015:242. 2015.
- Skolverket: *Redovisning av uppdrag som avser Bygg- och anläggningsprogrammet, inriktning Anläggningsfordon.* Dnr 01- 2013:589.2013.
- Skolverket: *Reformeringen av gymnasieskolan – en sammanfattande analys.* Rapport 187. 2000.
- Skolverket: Remissvar på betänkandet Vad är officiell statistik? En översyn av statistiksystemet och SCB (SOU 2012:83). Dnr 2012:2134. 2012.
- Skolverket: *Risk för IG.* 2010.
- Skolverket: *Samlad redovisning och analys inom yrkesutbildningsområdet.* Dnr 2014:123. 2014.
- Skolverket: *Samlad redovisning och analys inom yrkesutbildningsområdet.* Rapport 427. 2015.
- Skolverket: *Skolmarknadens geografi.* 2011.
- Skolverket: *Skolverkets lägesbedömning 2015.* Rapport 421. 2015.
- Skolverket: *Slutbetyg i grundskolan, våren 2015.* Dnr 5.1.1-2015:1103. 2015.
- Skolverket: *Språkin introduktion.* Rapport 436. 2016.
- Skolverket: *Studieavbrott och stödinsatser i gymnasieskolan. En kunskapssammanställning.* Rapport 322. 2008.
- Skolverket: *Studiehandledning på modersmålet.* 2015.

- Skolverket: *Studieresultat i gymnasieskolan – en statistisk beskrivning av ofullständiga gymnasiestudier*. 2008.
- Skolverket: *Stödmaterial för studie- och yrkesvägledning i undervisningen för grundskola och gymnasieskola*. 2013.
- Skolverket: *Undervisningstid och heltidsstudier i gymnasieskolan*. Rapport 422. 2015.
- Skolverket: *Uppföljning av gymnasieskolan per program*. 2015.
- Skolverket: *Uppföljning av gymnasieskolan per program*. 2016.
- Skolverket: *Uppföljning av gymnasieskolan. Regeringsuppdrag – uppföljning och analys av gymnasieskolan*. 2016.
- Skolverket: *Uppföljning hösten 2014 av introduktionsprogrammets första kull*. Dnr 2014:55. 2015.
- Skolverket: *Utbildningsinspektionen 2004 – Sammanställningar och analyser av inspektionsresultaten*. Rapport 266. 2005.
- Skolverket: *Utbildningsinspektionen 2004: Sammanställningar och analyser av inspektionsresultaten*. Rapport 266. 2005.
- Skolverket: *Utvärdering av den nya betygsskalan samt kunskapskravens utformning*. Dnr 2014:892. 2016.
- Skolverket: *Utvärdering av Skolverkets insats Nationella APL-utvecklare*. Dnr 2016:01060. 2016.
- Skolverket: *Vad ungdomar gör efter gymnasieskolan – en registerstudie*. Rapport 411. 2014.
- Skolverket: *Varför hoppade du av? En studie om orsakerna till att ungdomar byter studieinriktning eller hoppar av gymnasiet*. 2007.
- Skolverket: *Ämnesbetyg i en kursutformad gymnasieskola – Skolverkets svar på ett regeringsuppdrag*. Dnr 2001:2276. 2002.
- Skolverket: *Övergångar inom och mellan skolor och skolformer. Hur övergångar kan främja en kontinuitet i skolgången från förskolan till gymnasieskolan*. 2014.
- Skolverkets regleringsbrev för 2013.
- Skolväsendets överklagandenämnd: Beslut 1999-08-04. Dnr A134.
- Skolöverstyrelsen: *Betygsättning i grundskola och gymnasieskola*. 1971.
- Socialstyrelsen: *Gemensam planering – på den enskildes villkor*. Artikelnr 2007-131-26. 2007.
- Socialstyrelsen: *Psykisk ohälsa bland unga*. Artikelnr 2013-5-43. 2013.

- Socialstyrelsen: *Social rapport 2010*. 2010.
- SOU 1942:11: *Betygsättningen i folkskolan*.
- SOU 1981:96: *En reformerad gymnasieskola*.
- SOU 1986:2 och 1986:3: *En treårig yrkesutbildning*, del 1 och 2.
- SOU 1992:59: *Läraruppdraget. Prövning av principen för ett kunskapsrelaterat betygssystem*.
- SOU 1992:86: *Ett nytt betygssystem. Slutbetänkande av Betygsberedningen*.
- SOU 2000:19: *Från dubbla spår till Elevhälsa*.
- SOU 2002:120: *Åtta vägar till kunskap – en ny struktur för gymnasieskolan*.
- SOU 2003:35: *För den jag är – om utbildning och utvecklingsstörning*.
- SOU 2006:77: *Ungdomar, stress och psykisk ohälsa*.
- SOU 2008:27: *Framtidsvägen – en reformerad gymnasieskola*.
- SOU 2009:64: *Flickor och pojkar i skolan – hur jämställt är det?*
- SOU 2010:95: *Se, tolka och agera – om rätten till en likvärdig utbildning*.
- SOU 2011:11: *Långtidsutredningen*.
- SOU 2011:8: *Den framtida gymnasiesärskolan – en likvärdig utbildning för ungdomar med utvecklingsstörning*.
- SOU 2013:13: *Ungdomar utanför gymnasieskolan – ett förtydligt ansvar för stat och kommun*.
- SOU 2013:30: *Det tar tid – om effekter av skolpolitiska reformer*.
- SOU 2013:74: *Unga som varken arbetar eller studerar – statistik, stöd och samverkan*.
- SOU 2015: 97: *Välja yrke*.
- SOU 2015:104: *Långtidsutredningen*.
- SOU 2015:29: *En yrkesinriktning inom teknikprogrammet*.
- SOU 2015:81: *Mer tid för kunskap – förskoleklass, förlängd skolplikt och lovskola*.
- SOU 2015:82: *Ökad insyn i fristående skolor*.
- SOU 2015:96: *Delaktighet och jämlikt inflytande. Delbetänkande av 2014 års demokratiutredning*.

- SOU 2016:12: *Ökade möjligheter till modersmålsundervisning och studiehandledning på modersmål.*
- SOU 2016:2: *Effektiv vård.*
- SOU 2016:25: *Likvärdigt, rättssäkert och effektivt – ett nytt nationellt system för kunskapsbedömning.*
- SOU 2016:38: *Samling för skolan.*
- SOU 2016:46 *Samordning, ansvar och kommunikation – vägen till ökad kvalitet i utbildningen för elever med vissa funktionsnedsättningar.*
- Specialpedagogiska institutet: *Elevhälsan idag – 31 kommuner berättar.* 2006.
- Statens institutionsstyrelse och Specialpedagogiska skolmyndigheten: *Att utveckla och pröva en samverkansmodell för skolverksamheten.* Dnr 1176-2013. 2016.
- Statistiska centralbyrån: *Gymnasieungdomars studieintresse 2013/14.* Rapport 2014:5. 2014.
- Statistiska centralbyrån: *Gymnasieungdomars studieintresse läsåret 2015/2016.* Rapport 2016:2. 2016.
- Statistiska centralbyrån: *Integration – utrikes födda i gymnasieskolan.* Rapport 4. 2011.
- Statistiska centralbyrån: Pressmeddelande nr 2002:080 och nr 2004:099.
- Statistiska centralbyrån: *Trender och prognoser 2014 – Befolkningen, utbildningen och arbetsmarknaden med sikte på 2035.* 2014.
- Statistiska centralbyrån: *Ungdomar utan fullföljd gymnasieutbildning.* Tema utbildning 2007:4. 2007.
- Statistiska centralbyrån: *Yrkesutbildningen i backspegeln – arbete och studier ett år efter gymnasieskolan.* Tema utbildning 2015:3. 2015.
- Statskontoret: *Organisatoriska konsekvenser av Gymnasieformen 2011.* 2012.
- Stenberg A: *Att välja utbildning. Betydelsen för individ och samhälle.* SNS förlag. 2016.
- Strand A-S: *Skolk ur elevernas och skolans perspektiv. En intervju- och dokumentstudie.* Dissertation series no 43. 2013.

- Studieförbundet Näringsliv och Samhälle: *Likvärdig kunskapsbedömning i och av den svenska skolan – problem och möjligheter*. 2014.
- Sultana R G: *Learning Career Management Skills in Europe*. 2010.
- Svenskt Näringsliv: *Attityder, antal och etablering*. 2016.
- Svenskt Näringsliv: *Föräldrar om gymnasieval*. 2010.
- Svenskt Näringsliv: *Gymnasieskolan – elevers etablering*. 2015.
- Sveriges Kommuner och Landsting: *Framtidsval och arbetsliv, exempel från kommuners studie- och yrkesvägledning*. 2013.
- Sveriges Kommuner och Landsting: *Motverka studieavbrott. Gymnasieskolans utmaning att få alla elever att fullfölja sin utbildning*. 2012.
- Sveriges Kommuner och Landsting: *Nuläge och utmaningar i elevhälsan*. 2015.
- Sveriges Kommuner och Landsting: *Röster från ensamkommande barn*. 2014.
- Sveriges Kommuner och Landsting: *Synligt lärande – presentation av en studie om vad som påverkar elevers studieresultat*. 2011.
- Sveriges Kommuner och Landsting: *Utbildning för nyanlända i gymnasieålder – diskussionsunderlag från SKL:s kansli*. 2016.
- Sveriges Kommuner och Landsting: *Öppna jämförelser – grundskola 2016*. 2016.
- Szönyi K: *Särskolan som möjlighet och begränsning – elevperspektiv på delaktighet och utanförskap*. 2005.
- Temagruppen unga i arbetslivet: *10 orsaker till avhopp*. 2013.
- Tillväxtanalys: *Regional tillväxt 2015*. Rapport 2016:1. 2016.
- Tinglev I: *Inkludering i svårigheter: tre timplanebefriade skolors svenskundervisning*. Umeå universitet. 2005.
- Torrance H: *Formative assessment at the crossroads: conformance, deformative and transformative assessment*. *Oxford Review of Education* 38(3). 2007.
- U 2000:06: *Gymnasiekommittén 2000*.
- U 2007:01: *Gymnasieutredningen*.
- U 2016:01: *Utredningen ett öppnare och enklare tillträdessystem för högskoleutbildning på grundnivå*.

- UHRFS 2013:1: *Föreskrifter om ändring i Universitets- och högskolerådets föreskrifter om grundläggande behörighet samt urval.*
- Unesco: *First draft text. Recommendation concerning Technical and Vocational Education and Training.* Kapitel 3, punkt 51. 2015.
- Ungdomar.se och Mentor Sverige: *Jobbiga tankar.* 2015.
- Ungdomsbarometern och Worldskills Sweden: *Attityder till yrkesprogram.* 2016.
- Universitets- och högskolerådet: *Kan excellens uppnås i homogena studentgrupper?* 2016.
- Utbildningsdepartementet: *Sammanställning av remissyttranden över betänkandet Framtidsvägen – en reformerad gymnasieskola (SOU 2008:27).* Dnr U2008/2521/G.
- Utbildningsdepartementet: *Ämnesbetyg i en kursutformad gymnasieskola.* Rapport 2. 2001.
- Utbildningsutskottets betänkande 1990/91:UbU16, rskr. 1990/91:356.
- Utbildningsutskottets betänkande 1992/93:UbU17, rskr. 1992/93:406.
- Utbildningsutskottets betänkande 1993/94:UbU2.
- Utbildningsutskottets betänkande 2006/07:UbU3, rskr. 2006/07:8.
- Utbildningsutskottets betänkande 2008/09:UbU5, rskr. 2008/09:169.
- Utbildningsutskottets betänkande 2009/10:UbU21, rskr. 2009/10:371.
- Utbildningsutskottets betänkande 2009/10:UbU3, rskr. 2009/10:8.
- Utbildningsutskottets betänkande 2015/16:UbU18, rskr. 2015/16:315.
- Utbildningsutskottets betänkande 1991/92:UbU22, rskr. 1991/92:346
- Vetenskapsrådet: *Betygens geografi.* 2015.
- Vetenskapsrådet: *Flerspråkighet – en forskningsöversikt.* Rapport 5:2012. 2012.
- Vetenskapsrådet: *Nyanlända och lärande, en forskningsöversikt om nyanlända elever i den svenska skolan.* Rapport 6:2010. 2010.
- Vetenskapsrådet: *Tre forskningsöversikter inom området specialpedagogik/inkludering.* Delrapport från SKOLFORSK-projektet. 2015.
- Östlund D: *Deltagandets kontextuella villkor. Fem träningskoleklassers pedagogiska praktik.* 2012.

Hänvisningar till webbplatser anges enbart som fotnoter i detta betänkande. De referenser som används i bilaga 7 återfinns i en samlad referenslista i bilagan. De referenser som används i bilaga 8 återfinns i fotnoter i bilagan.

Samråd

Utöver expertgruppens representanter, vilka listats i missivet, har utredningens haft samråd med följande.

Referensgrupper

- Parlamentarisk referensgrupp med representanter från de åtta riksdagspartierna
- Referensgrupp med myndigheter:
 - Barnombudsmannen
 - Centrala studiestödsnämnden (CSN)
 - Diskrimineringsombudsmannen
 - Folkbildningsrådet
 - Myndigheten för delaktighet
 - Myndigheten för ungdoms- och civilsamhällesfrågor (MUCF)
 - Skolverket
 - Specialpedagogiska skolmyndigheten (SPSM)
 - Statens institutionsstyrelse (SIS).
- Referensgrupp med universitet- och högskolesektorn:
 - Sveriges förenade studentkårer (SFS)
 - Sveriges universitets- och högskoleförbund (SUHF)

- Sveriges universitetslärare och forskare (SULF)
 - Universitets- och högskolerådet (UHR)
 - Universitetskanslersämbetet (UKÄ).
- Referensgrupp med bl.a. elev- och föräldraorganisationer:
 - Barnverket
 - Föräldraalliansen
 - Riksförbundet Hem och Skola
 - Rädda Barnen
 - Sveriges Elevkårer
 - Ung Företagsamhet.
- Referensgrupp med organisationer som arbetar med personer med funktionsnedsättning:
 - Autism- och Aspergerförbundet
 - Barn i behov
 - Handikappförbunden
 - Hörselskadades Riksförbund (HRF)
 - Riksförbundet Attention
 - Riksförbundet för barn, unga och vuxna med utvecklingsstörning (FUB)
 - Riksförbundet för Rörelsehindrade Barn och Ungdomar (RBU)
 - Sveriges Dövas Riksförbund (SDR)
 - Synskadades Riksförbund.

- Referensgrupp med organisationer och representanter för studie- och yrkesvägledning:
 - Sveriges vägledarförening
 - Vuxenutbildning i samverkan (ViS)
 - enskilda representanter.

- Referensgrupp med organisationer för elevhälsan:
 - Riksföreningen för skolsköterskor
 - Skolkuratorers förening
 - Svenska Barnläkarföreningen
 - Svenska Skolläkarföreningen
 - Sveriges Psykologförbund
 - Sveriges Skolkuratorers Förening.

- Referensgrupp med intresseorganisationer angående ämnesbetyg:
 - Friskolornas riksförbund
 - Landsorganisationen i Sverige (LO)
 - Lärarförbundet
 - Lärarnas Riksförbund
 - Sveriges akademikers centralorganisation (SACO)
 - Sveriges Elevkårer
 - Sveriges Kommuner och Landsting (SKL)

- Referensgrupp med organisationer och representanter för folkhögskolan

- Referensgrupp med forskare angående ämnesbetyg:
 - Alli Klapp, doktor och universitetslektor vid Institutionen för pedagogik och specialpedagogik vid Göteborgs universitet
 - Anna Sjögren, docent i nationalekonomi vid Institutet för arbetsmarknads- och utbildningspolitisk utvärdering (IFAU)
 - Christian Lundahl, professor vid Institutionen för humaniora, utbildnings- och samhällsvetenskap vid Örebro universitet
 - Gudrun Erickson, professor vid Institutionen för pedagogik och specialpedagogik vid Göteborgs universitet
 - Jan-Eric Gustafsson, professor vid Institutionen för pedagogik och specialpedagogik vid Göteborgs universitet
 - Jonas Vlachos, professor vid Nationalekonomiska institutionen vid Stockholms universitet.

Nationella programråd

- Programrådet för barn- och fritidsprogrammet
- Programrådet för bygg- och anläggningsprogrammet
- Programrådet för el- och energiprogrammet
- Programrådet för fordons- och transportprogrammet
- Programrådet för handels- och administrationsprogrammet
- Programrådet för hantverksprogrammet
- Programrådet för hotell- och turismprogrammet
- Programrådet för industritekniska programmet
- Programrådet för naturbruksprogrammet
- Programrådet för restaurang- och livsmedelsprogrammet
- Programrådet för teknikprogrammets fjärde år
- Programrådet för VVS- och fastighetsprogrammet
- Programrådet för vård- och omsorgsprogrammet
- Skolverkets programråd för högskoleförberedande program.

Fokusgrupper

- Fokusgrupp med elever.
- Fokusgrupp med lärare angående ämnesbetyg.
- Fokusgrupp med lärare.
- Fokusgrupp med lärosätesrepresentanter.
- Fokusgrupp med rektorer angående ämnesbetyg.
- Fokusgrupp med rektorer för handels- och administrationsprogrammet.
- Fokusgrupp med rektorer för introduktionsprogrammen.
- Fokusgrupp med rektorer och andra representanter för humanistiska programmet.
- Två fokusgrupper med rektorer.
- Fokusgrupp med representanter för förvaltningsnivån.
- Fokusgrupp med specialpedagoger och speciallärare.

Enskilda samråd eller intervjuer

- Bevakningsbranschens Yrkes- och Arbetsmiljönämnd (BYA).
- Byggnadsindustrins Yrkesnämnd (BYN).
- Elektriska Installatörsorganisationen (EIO).
- ETG i Sverige AB.
- Facket för skogs-, trä- och grafisk bransch (GS-facket).
- Folkbildningsrådet.
- Friskolornas riksförbund.
- Frisörföretagarna.
- Förbundet Folkhögskollärarna.
- Föreningen Vård- och omsorgscollege.
- Handelsanställdas förbund.

- Handelsrådet.
- Idéburna skolors riksförbund.
- Industriarbetsgivarna.
- Industrirådet.
- Landsorganisationen i Sverige (LO).
- Lärarförbundet.
- Lärarnas Riksförbund.
- Myndigheten för yrkeshögskolan.
- Nationellt centrum för svenska som andraspråk.
- Offentligägda folkhögskolors intresseorganisation (OFI).
- Rörelsefolkhögskolornas intresseorganisation (RIO).
- Skolinspektionen.
- Skolverket.
- Specialpedagogiska skolmyndigheten (SPSM).
- Statens institutionsstyrelse (SIS).
- Svensk Handel.
- Svenska Estetikens Yrkesförbund (SEYF).
- Svenska Kommunalarbetareförbundet.
- Svenskt Näringsliv.
- Sveriges akademikers centralorganisation (SACO).
- Sveriges Elevkårer.
- Sveriges Hudterapeuters Riksorganisation (SHR).
- Sveriges Kommuner och Landsting (SKL).
- Sveriges Skolledarförbund.
- Teknikföretagen.
- Tjänstemännens centralorganisation (TCO).
- Transportfackens Yrkes- och Arbetsmiljönämnd (TYA).

- Transportstyrelsen.
- Trä- och Möbelföretagen.
- Universitets- och högskolerådet (UHR).
- Visita.
- VVSFöretagen.
- Intervjuer med elever på introduktionsprogram.
- Intervjuer med elever som avslutat sina studier på handels- och administrationsprogrammet.
- Intervjuer med gymnasielärare.
- Intervjuer med rektorer.

Kommittédirektiv 2015:31

En attraktiv gymnasieutbildning för alla

Beslut vid regeringssammanträde den 19 mars 2015

Sammanfattning

En särskild utredare ska analysera och föreslå åtgärder för att alla ungdomar ska påbörja och fullfölja en gymnasieutbildning och därmed få de kunskaper som behövs såväl i arbetslivet som för fortsatta studier. Utredaren ska vidare utreda och lämna förslag som innebär att de nationella programmen i gymnasieskolan vidareutvecklas och ger en bred gemensam kunskapsbas.

Utredaren ska bl.a.

- se över bestämmelserna om stödåtgärder i gymnasieskolan,
- analysera och föreslå hur elevens rättighet att läsa de kurser som leder till grundläggande behörighet till högskolan kan stärkas,
- analysera och föreslå hur alla nationella program i gymnasieskolan kan innefatta ett estetiskt ämne, och
- analysera om det finns anledning att göra justeringar av det nationella utbudet av program och inriktningar i gymnasieskolan, och i så fall föreslå sådana justeringar.

Utredaren ska arbeta i dialog med en parlamentariskt sammansatt referensgrupp. Uppdraget ska redovisas senast den 30 juni 2016.

Uppdraget att föreslå en attraktiv gymnasieutbildning för alla

Alla ungdomar behöver gå en gymnasieutbildning som förbereder för livet som vuxen. Att ha slutfört en gymnasial utbildning är ett kvitto på att man har utvecklat förmågor som är viktiga både i arbetslivet och för vidare studier. Att gymnasieskolan är en frivillig skolform riskerar emellertid att skicka signaler om att en gymnasieutbildning inte är nödvändig. Samhället och skolan behöver därför ta ett större ansvar för att alla ungdomar ska påbörja och fullfölja en gymnasieutbildning.

Gymnasieskolan står för en viktig del av den nationella kompetensförsörjningen eftersom tillgången på jobb minskar för unga kvinnor och män med kort utbildning. Ungdomar utan gymnasial utbildning möter stora svårigheter att etablera sig på arbetsmarknaden. Arbetslösheten bland unga kvinnor och män som inte har avslutat en gymnasieutbildning är ungefär dubbelt så hög som bland dem som har avslutat en sådan utbildning (se t.ex. Education at a Glance 2014, OECD Indicators, OECD). Cirka 98 procent av eleverna gick direkt från grundskolan till gymnasieskolan 2013 (98,1 procent av flickorna och 97,9 procent av pojkarna). Samtidigt ökade andelen elever som inte är behöriga till gymnasieskolans nationella program från 12,4 procent 2013 (11,0 procent av flickorna och 13,7 procent av pojkarna) till 13,1 procent 2014 (11,7 procent av flickorna och 14,5 procent av pojkarna). Dessutom avbryter alltför många elever sin gymnasieutbildning i förtid eller gör uppehåll under studietiden. Av de elever som var nybörjare i gymnasieskolan 2011 fanns 97 procent kvar i gymnasieskolan året därefter. Efter ytterligare ett år, hösten 2013, var denna andel knappt 93 procent (samma andel för både kvinnor och män). Det är allvarligt att så många unga kvinnor och män avbryter sina studier i förtid. Det behövs en bredd av insatser för att motverka avbrott och skapa en attraktiv gymnasieskola för alla. I arbetet med att utreda vilka åtgärder som bör vidtas ska ett jämställdhetsperspektiv anläggas genomgående på de frågor som behandlas.

Gymnasieskolan är dock inte betjänt av dramatiska förändringar och tvära kast. Förändringar ska genomföras med utgångspunkten att skapa långsiktighet och arbetsro. Reformen av gymnasieskolan 2011 innebar flera viktiga förändringar, bl.a. den nya möjligheten till gymnasial lärlingsutbildning och möjligheter till förstärkt sam-

verkan mellan gymnasieskolan och branscherna inom ramen för de nationella råden för yrkesprogrammen i gymnasieskolan. Samtidigt höjdes kraven för grundläggande behörighet till högskolan så att de motsvarade kraven för en högskoleförberedande gymnasieexamen i syfte att garantera en bättre förberedelse för högre studier. Fem introduktionsprogram ersatte de tidigare individuella programmen för att skapa en bättre anpassning till olika elevers behov, en välbehövlig del av reformen som kan behöva vidareutvecklas. Entreprenörskap infördes som en del av gymnasieskolans läroplan och som ett eget ämne, vilket t.ex. möjliggör för elever att få erfarenhet av eget företagande under utbildningen. Dessutom stärktes den nationella likvärdigheten inom gymnasieskolan genom att möjligheten till specialutformade program och lokala inriktningar och kurser togs bort. Det är naturligt att gymnasieskolan behöver fortsätta utvecklas och anpassas till ett föränderligt samhälle, men det arbetet bör bygga vidare på centrala delar i den senaste gymnasie-reformen.

Vilka åtgärder krävs för att alla ungdomar ska påbörja och fullfölja en gymnasieutbildning?

Målet ska vara att alla ungdomar ska påbörja och fullfölja en gymnasieutbildning. Det ska därför övervägas om det bör bli obligatoriskt för alla unga kvinnor och män att gå en gymnasieutbildning eller om andra åtgärder som ger ungdomar drivkrafter att påbörja och fullfölja en sådan utbildning är att föredra. Det är också av stor betydelse att ungdomar som har avbrutit en gymnasieutbildning ges möjlighet och motiveras att återgå till sådan utbildning.

Det kommer samtidigt att krävas stora insatser för att alla ska kunna slutföra en utbildning i gymnasieskolan. Av samtliga elever som påbörjade en sådan utbildning 2011 fick drygt 63 procent en gymnasieexamen och drygt 7 procent ett studiebevis inom tre år, dvs. genomströmningen var sammantaget 71 procent (73 procent för kvinnorna och 68 procent för männen). Detta kan jämföras med andelen av samtliga elever som inom tre år fick ett slutbetyg enligt äldre bestämmelser, en andel som på tio år stigit med några få procentenheter från knappt 68 procent av de som började 2001 till 71 procent av de som började i gymnasieskolan 2010. För kvinnor var dessa andelar 71 respektive 74 procent och för män 65 respektive

68 procent. Det innebär att genomströmningen hittills i princip är oförändrad efter gymnasireformen. Det är allvarligt att genomströmningen i gymnasieskolan inte har utvecklats i en mer positiv riktning. Den dåliga genomströmningen försämrar unga kvinnors och mäns möjlighet att etablera sig på arbetsmarknaden eller gå vidare till fortsatta studier.

Det är viktigt att en gymnasieutbildning upplevs som något attraktivt och nytt där eleverna får en utbildning de valt utifrån sina intressen och utsikter att studera eller etablera sig på arbetsmarknaden inom ett visst område. Undervisningen måste upplevas som motiverande och hålla en god kvalitet. En nära koppling mellan utbildningen och den framtida arbetsmarknaden eller kommande studier är en faktor som kan vara starkt motiverande för många. Det är därför viktigt att sådana kopplingar förstärks och att t.ex. kontakter med arbetslivet i olika former vidareutvecklas.

Fler och mer effektiva åtgärder måste vidtas som ger eleverna bättre förutsättningar att nå målen med utbildningen. Eleverna måste få det stöd de behöver för att utvecklas efter sina förutsättningar. Bestämmelserna om stöd i gymnasieskolan innebär att stöd i första hand ska ges i form av extra anpassningar inom ramen för den ordinarie undervisningssituationen. Om sådant stöd inte räcker ska rektorn se till att elevens behov av särskilt stöd utreds. Om det visar sig att en elev har behov av särskilt stöd beslutar rektorn om ett åtgärdsprogram. Ett sådant program är ett redskap för planering och utveckling av den pedagogiska verksamheten när det gäller eleven och ska säkerställa att eleven får det stöd han eller hon behöver. Statens skolinspektion konstaterar dock i sin tillsyn att många brister hos huvudmännen finns inom bedömningsområdet särskilt stöd där 48 procent av de granskade gymnasieskolorna hade brister (Skolinspektionens årsredovisning 2014). Bestämmelserna om stödåtgärder i gymnasieskolan kan därför behöva ses över. För enskilda elever kan även särskilda anpassningar av utbildningen och eventuellt mer långtgående avvikelser från ett nationellt program utifrån individens behov än vad som i dag är möjligt vara väl motiverade åtgärder.

Stora satsningar görs i grundskolan på bl.a. tidiga insatser för att öka målluppfyllelsen, förbättra utbildningen för nyanlända elever och minska antalet elever som inte är behöriga till ett nationellt program i gymnasieskolan. Men för att alla elever ska fullfölja en

gymnasieutbildning kan introduktionsprogrammen som ovan nämnts behöva utvecklas ytterligare så att de bättre svarar mot behoven hos och motiverar de elever som inte är behöriga till ett nationellt program. Introduktionsprogrammen ska ge elever som inte är behöriga till ett nationellt program möjlighet att komplettera sina kunskaper från grundskolan och möjliggöra en övergång till ett nationellt program men också ge eleverna tillgång till andra insatser, t.ex. introduktion till ett yrke. Inom introduktionsprogrammet språkintrouktion ska nyanlända elever dessutom få möjlighet att snabbt utveckla sina kunskaper i svenska språket. I vissa fall hinner dock elever som anländer till Sverige i de övre tonåren inte slutföra utbildningen inom språkintrouktion och påbörja utbildning inom ett nationellt program innan rätten till utbildning i gymnasieskolan upphör från och med det andra kalenderhalvåret det år individen fyller 20 år. Möjligen behöver denna åldersgräns höjas när det gäller nyanlända elever för att dessa ungdomar ska ges rimliga förutsättningar att få en gymnasieutbildning. Undantagsbestämmelser finns redan i dag när det gäller den aktuella åldersgränsen. Ungdomar som har ett svårt rörelsehinder har rätt att påbörja utbildning vid en gymnasieskola med Rh-anpassad utbildning senast under det första kalenderhalvåret det år de fyller 21 år.

Många olika aktörer är betydelsefulla i arbetet med att öka andelen elever som påbörjar och fullföljer en utbildning i gymnasieskolan. Det gäller såväl den enskilda gymnasieskolan och huvudmannen som t.ex. berörda branscher och organisationer som Sveriges Kommuner och Landsting. Som ett led i arbetet med att öka genomströmningen och minska studieavbrotten bör alla relevanta aktörer stimuleras att genomföra insatser med detta syfte. Det bör därför kartläggas vilka de relevanta aktörerna på området är, analyseras hur dessa kan bidra till att alla ungdomar påbörjar en gymnasieutbildning och till att öka genomströmningen och belysas hur aktörerna kan samverka med varandra för att nå dessa mål. Det kommunala aktivitetsansvaret (som tidigare kallades informationsansvar) bör särskilt beaktas. Aktivitetsansvaret innebär att hemkommunen ska hålla sig informerad om hur de ungdomar är sysselsatta som inte genomför eller har fullföljt utbildning på nationella program i gymnasieskola eller gymnasiesärskola eller motsvarande utbildning. Hemkommunen ska erbjuda dem lämpliga individuella

åtgärder. Åtgärderna ska i första hand syfta till att motivera den enskilde att påbörja eller återuppta en utbildning.

Det bör även fortsättningsvis finnas möjligheter att välja alternativa utbildningsvägar som är jämförbara med en svensk gymnasieutbildning, t.ex. en utbildning som leder fram till International Baccalaureate eller studier utomlands. Det kan också finnas elever för vilka en annan utbildningsform vore mer ändamålsenlig. Deras behov kanske bättre kan tillgodoses genom en folkhögskoleutbildning, en utbildningsform vars pedagogik kan främja lärandet hos ungdomar som har upplevt studiemisslyckanden i skolväsendet.

Utredaren ska, med utgångspunkten att skapa en attraktiv gymnasieutbildning för alla ungdomar,

- kartlägga den målgrupp som i dag inte går vidare till en gymnasieutbildning liksom den målgrupp som inte fullföljer en sådan utbildning,
- föreslå åtgärder för att alla unga kvinnor och män ska påbörja och fullfölja en gymnasieutbildning,
- analysera och föreslå modeller för en starkare koppling mellan gymnasial utbildning och elevernas framtida arbetsmarknad eller fortsatta studier samt åtgärder som stärker ungdomars förutsättningar och motivation att fullfölja en gymnasieutbildning,
- se över bestämmelserna om stödåtgärder i gymnasieskolan och, om det finns behov, föreslå förändringar inom detta område,
- analysera och, om det finns behov, föreslå möjligheter till särskilda anpassningar av utbildningen i gymnasieskolan och avvikelser från de nationella programmen på individnivå,
- analysera och, om det finns behov, föreslå hur introduktionsprogrammen kan utvecklas så att de bättre svarar mot behoven hos och motiverar de elever som inte är behöriga till ett nationellt program och bidrar till att förbättra elevernas studieresultat,
- analysera om det finns behov av att höja åldersgränsen för nyanlända elever när det gäller rätten att påbörja en utbildning i gymnasieskolan och, om det finns behov, föreslå förändringar inom detta område,

- kartlägga och redovisa vilka de relevanta aktörerna på området är och hur de kan samverka med varandra för att bidra till att alla ungdomar påbörjar och fullföljer en gymnasieutbildning,
- analysera och föreslå vilka andra utbildningsvägar som ska kunna utgöra alternativ till en gymnasieutbildning samt ta ställning till om folkhögskoleutbildningar ska vara tillgängliga även för ungdomar som inte har fyllt 18 år och, om så är fallet, i vilken utsträckning, och
- lämna nödvändiga författningsförslag.

Bör de olika behörighetskraven för gymnasieskolans högskoleförberedande program och yrkesprogram förändras?

Det finns många faktorer som påverkar om en elev fullföljer sin gymnasieutbildning. Felaktiga studieval kan leda till förlängd studietid eller till studiemisslyckanden. Eleverna ska ges möjlighet att välja utbildning utan att valet begränsas av t.ex. kön eller social bakgrund. För att eleverna ska kunna göra väl underbyggda val är det bl.a. viktigt att de har tillgång till studie- och yrkesvägledning av hög kvalitet. Hur studie- och yrkesvägledningen kan vidareutvecklas utreds för närvarande av Yrkesprogramsutredningen (dir. 2015:15).

I samband med att gymnasieskolan reformerades 2011 skärptes och differentierades behörighetskraven när det gäller de nationella programmen. Tidigare krävdes lägst betyget Godkänt i ämnena svenska eller svenska som andraspråk, matematik och engelska för behörighet till samtliga nationella program i gymnasieskolan. De behörighetsbestämmelser som gäller sedan 2011 innebär att det för yrkesprogrammen krävs lägst betyget E, som motsvarar betyget Godkänt i den tidigare betygsskalan, i de nämnda ämnena och ytterligare fem ämnen medan det för högskoleförberedande program krävs lägst betyget E i de nämnda ämnena och ytterligare nio ämnen. Motivet till förändringarna var att eleverna skulle vara bättre förberedda för gymnasiestudier och ha de förkunskaper som behövs inom det område som utbildningen avser. Det ansågs också motiverat med högre behörighetskrav för högskoleförberedande program eftersom de flesta ämnen på dessa program, till skillnad från yrkesprogrammen, bygger vidare på grundskolans ämnen.

Att det ställs högre krav för behörighet till ett högskoleförberedande program än till ett yrkesprogram riskerar dock att påverka elevströmmarna till de olika programmen på ett oönskat sätt och därmed bidra till felaktiga studieval. Enligt OECD-rapporten *Learning for Jobs, OECD Reviews of Vocational Education and Training, Sweden (2008)* riskerar differentierade behörighetskrav att snedvrída valet mellan de olika typerna av program i gymnasieskolan och leda till en stigmatisering av yrkesprogrammen.

Utredaren ska

- analysera konsekvenserna av skärpningen och differentieringen av behörighetskraven för gymnasieskolans högskoleförberedande program och yrkesprogram och, om det finns behov, föreslå förändringar av kraven, och
- lämna nödvändiga författningsförslag.

Behöver förändringar göras i fråga om gymnasieskolan?

Ett mål som innebär att alla ungdomar ska gå en gymnasieutbildning måste ta hänsyn till att en del ungdomar har behov av att gå en individuellt anpassad utbildning inom gymnasieskolan, där anpassningen sträcker sig längre än individanpassningen i dagens gymnasieskola.

Elever i gymnasieskolan kan studera kurser enligt gymnasieskolans kursplaner men inte enligt grundskolans. Om tidigare grundskoleelever väljer ett introduktionsprogram i gymnasieskolan kan de dock läsa grundskoleämnena. För att alla elever ska få goda möjligheter att fullfölja sin utbildning bör det inte finnas incitament som leder till att elever väljer ett introduktionsprogram trots att studier inom gymnasieskolan egentligen skulle vara lämpligare för den enskilda individen. Behovet av en möjlighet att läsa grundskoleämnena inom gymnasieskolan behöver således utredas.

Gymnasieskolan reformerades 2013 och det är därför rimligt att avvakta med en övergripande översyn av skolformen. Det är dock viktigt att reglerna för gymnasieskolan harmonierar med vad som gäller för gymnasieskolan, så att samverkan mellan de båda skolformerna underlättas. Om utredaren föreslår förändringar av gymnasieskolan som bedöms påverka överensstämmelsen mellan de båda skolformerna, behöver därför följdändringar när det gäller

gymnasiesärskolan också övervägas. Det bör vidare analyseras om det finns anledning att se över reglerna om stödåtgärder i gymnasiesärskolan, så att alla elever får möjlighet att utvecklas så långt som möjligt utifrån sina förutsättningar.

Utredaren ska

- undersöka om det finns anledning att ge elever i gymnasiesärskolan möjlighet att läsa kurser enligt grundskolans kursplaner och i så fall lämna ett sådant förslag,
- se över bestämmelserna om stödåtgärder i gymnasiesärskolan och, om det finns behov, föreslå förändringar inom detta område,
- undersöka om det, med anledning av utredarens förslag om gymnasieskolan, finns behov av att anpassa gymnasiesärskolans bestämmelser till gymnasieskolans, och
- lämna nödvändiga författningsförslag.

Alla nationella program ska ge en bred gemensam kunskapsbas

Gymnasieskolan ska enligt skollagen (2010:800) ge en god grund för yrkesverksamhet och fortsatta studier samt för personlig utveckling och ett aktivt deltagande i samhällslivet. Detta breda uppdrag är en viktig utgångspunkt för utredaren, liksom att utbildningen på de nationella programmen ska bedrivas som heltidsstudier och att ett fullständigt nationellt program omfattar kurser och ett gymnasiearbete om sammanlagt 2 500 gymnasiepoäng.

I den reformerade gymnasieskolan ger yrkesprogrammen inte grundläggande behörighet till högskolan om inte eleven själv aktivt väljer till de ytterligare kurser i svenska och engelska som krävs för all högskoleutbildning. Enligt Statens skolverk kan denna förändring av yrkesprogrammets innehåll ha bidragit till minskningen av antalet elever på dessa program (U2014/6114/GV). Enligt preliminära uppgifter från Skolverket har andelen elever i årskurs 1 på yrkesprogrammen minskat från 31 procent 2011 till 27 procent 2014. För kvinnorna minskade denna andel från 28 till 24 procent och för männen från 35 till 31 procent. Det är bekymmersamt om unga kvinnor och män av den nämnda anledningen väljer bort yrkesutbildningar.

Alla nationella program i gymnasieskolan bör i fortsättningen erbjuda en bred gemensam kunskapsbas som ger grundläggande behörighet till högskolan. Det rustar individen, tryggar den framtida kompetensförsörjningen och gynnar Sveriges konkurrenskraft. Det finns därför behov av att utreda hur alla nationella program i gymnasieskolan ska kunna ge grundläggande behörighet till högskolan på ett sådant sätt att elevens rättighet att i praktiken läsa de kurser som leder till grundläggande behörighet stärks. Det kan t.ex. handla om hur huvudmannens skyldighet att erbjuda de aktuella kurserna bör utformas, så att eleven ges praktiska möjligheter att läsa dessa kurser. Olika tänkbara alternativ för hur rättigheten kan stärkas bör analyseras med beaktande av bl.a. effekten på genomströmning och kostnadseffektivitet. Det bör också övervägas om ett förslag som stärker elevens rättighet att läsa de kurser som leder till grundläggande behörighet får konsekvenser för det arbetsplatsförlagda lärandet (APL) inom den gymnasiala lärlingsutbildningen i gymnasieskolan. En utgångspunkt i arbetet ska vara att de högre krav på yrkeskunskaper som infördes i samband med reformen 2011 så långt möjligt värnas.

Det är väsentligt att alla gymnasieelever får utveckla och använda sin fantasi och kreativitet. Estetik, kreativitet och förmåga att uttrycka sig konstnärligt är en tillgång i många yrken, och det är väsentligt att alla ungdomar får komma i kontakt med olika kulturella uttryck och möjlighet att utveckla sina skapande talanger. Innan reformen 2011 ingick en kurs om 50 gymnasiepoäng i kärnämnet estetisk verksamhet i samtliga nationella program i gymnasieskolan. Det var en försämring att detta inslag i utbildningen togs bort i samband med reformen. Estetiska ämnen behöver ingå i en allsidig utbildning och ett sådant ämne bör därför ingå i alla nationella program i gymnasieskolan.

Utredaren ska

- efter att ha analyserat olika alternativ föreslå hur elevens rättighet att läsa de kurser som leder till grundläggande behörighet till högskolan kan stärkas,
- redovisa om föreslagna förändringar när det gäller rättigheten att läsa de kurser som leder till grundläggande behörighet till högskolan får konsekvenser för APL inom den gymnasiala lärlingsutbildningen i gymnasieskolan,

- redovisa hur genomströmningen i gymnasieskolan kan påverkas av föreslagna förändringar när det gäller rättigheten att läsa de kurser som leder till grundläggande behörighet till högskolan och vilka konsekvenser sådana förändringar kan få för elevernas övergång till arbetslivet,
- analysera och föreslå hur alla nationella program i gymnasieskolan kan innefatta ett estetiskt ämne, och
- lämna nödvändiga författningsförslag.

Utbildningsutbudet behöver fortsätta att utvecklas

Efter reformen 2011 finns det 18 nationella program och 60 nationella inriktningar i gymnasieskolan. Hemkommunen ansvarar för att alla behöriga ungdomar i kommunen erbjuds ett allsidigt urval av nationella program och inriktningar. Av Skolverkets uppföljning av gymnasieskolan (Nationella program, rapport 412, 2014) framgår dock att elevernas reella möjligheter att fritt välja gymnasieutbildning inom det nationella utbudet i vissa fall är begränsade. Det framgår av rapporten att det saknas förutsättningar för att upprätthålla den bredd som den nya gymnasieskolan är tänkt att erbjuda.

Vissa elever som har valt ett högskoleförberedande program vill efter gymnasieskolan direkt etablera sig på arbetsmarknaden i stället för att fortsätta till högre studier. Det faktum att de högskoleförberedande programmen inte i första hand förbereder för yrkeslivet kan dock innebära att ungdomar som har gått ett sådant program är sämre förberedda för arbetslivet än om de valt ett yrkesprogram. Det finns därför anledning att utveckla utbudet av gymnasial yrkesutbildning så att den kan utgöra ett intressant studiealternativ för ungdomar som i dag väljer ett högskoleförberedande program.

En viktig åtgärd i detta sammanhang är, som nämnts ovan, att stärka rätten för elever på yrkesprogram att läsa de kurser som leder till grundläggande behörighet till högskolan. I vissa fall kan det också finnas anledning att gå ett steg längre när det gäller behörighet till högskolan. En möjlig utgångspunkt för ett sådant arbete är t.ex. de förslag från de nationella råden för yrkesprogrammen i gymnasieskolan som Skolverket årligen rapporterar till regeringen.

De redovisade förslagen handlar bl.a. om att öka möjligheterna för eleverna på yrkesprogrammen att få särskild behörighet till högskoleutbildning, dvs. att få möjlighet att också läsa kurser som krävs för att uppfylla de särskilda förkunskapskrav som ställs när det gäller många högskoleutbildningar. Det kan finnas skäl att anpassa innehållet i vissa yrkesprogram på ett sådant sätt att de förbereder även för högre studier inom områden som ligger nära de som programmen avser. Som exempel kan nämnas vård- och omsorgsprogrammet, där många elever vill ha möjlighet att söka sig vidare till en sjuksköterskeutbildning.

Det kan finnas ytterligare skäl att anpassa utbudet av yrkesprogram och yrkesinriktningar och även skäl att anpassa utbudet av högskoleförberedande program och inriktningar. Exempelvis kan program som få elever väljer riskera att helt falla bort ur det lokala utbudet, vilket i sin tur innebär att det allsidiga utbudet inte är en realitet för alla elever. Det innebär samtidigt att tillgången till utbildning inom kunskapsområden som är viktiga för arbetsmarknaden eller för att förbereda för högre studier begränsas. När det gäller enstaka högskoleförberedande program kan det också finnas skäl att analysera behovet av att inrätta yrkesutgångar (jfr dir. 2015:15 i fråga om en försöksverksamhet avseende teknikprogrammet). Även fortsättningsvis bör dock varje program i normalfallet leda till antingen en högskoleförberedande examen eller en yrkesexamen då varje program ska karaktäriseras av att det i första hand förbereder för vidare studier eller ett yrke.

Förändringar i det nationella utbudet av inriktningar och program förutsätter i vissa fall ställningstaganden t.ex. om den minsta garanterade undervisningstiden, omfattning av APL, ersättningsnivåer, när inriktningar får starta och examensmålets utformning.

Förändringar på arbetsmarknaden och i samhället gör att utbildningsutbudet i gymnasieskolan kan behöva ses över mer regelbundet än i dag. Möjligheterna till fortlöpande justeringar av de nationella programmen i gymnasieskolan kan därför behöva utvecklas. De nationella råden för yrkesprogrammen i gymnasieskolan har en viktig roll i ett sådant arbete, som forum för dialog mellan Skolverket och berörda branscher om bl.a. yrkesutbildningens innehåll och utformning.

Utredaren ska

- analysera om det med utgångspunkt i efterfrågan på arbetsmarknaden, elevernas val och huvudmannens förutsättningar att enskilt eller i samverkan erbjuda ett allsidigt utbud av utbildningar finns anledning att göra justeringar av det nationella utbudet av program och inriktningar i gymnasieskolan, och i så fall föreslå sådana justeringar,
- undersöka om det inom vissa yrkesområden finns behov av att erbjuda elever i gymnasieskolan större möjligheter att också läsa in särskild behörighet till högskolan, och om så är fallet, föreslå hur detta kan bli möjligt,
- vid behov föreslå förändringar t.ex. i fråga om den minsta garanterade undervisningstiden, omfattning av APL, ersättning till huvudmännen för anordnande av utbildning, när inriktningar får starta och examensmålets utformning,
- analysera om det behöver vidtas åtgärder för att gymnasieskolans nationella program fortlöpande ska kunna anpassas till förändringar på arbetsmarknaden och i samhället, och vid behov föreslå sådana åtgärder, och
- lämna nödvändiga författningsförslag.

Ska det vara möjligt att ta C-körkort på bygg- och anläggningsprogrammet?

I samband med att gymnasieskolan reformerades 2011 infördes inriktningen anläggningsfordon i bygg- och anläggningsprogrammet. Inom ramen för dagens utbildning kan eleverna få kunskaper motsvarande körkortsbehörighet B (personbil). Byggbranschen har till Utbildningsdepartementet påpekat att det vid framförandet av vissa anläggningsfordon och vid transport av anläggningsfordon mellan olika arbetsplatser även behövs körkort med behörighet C (tung lastbil). Som bestämmelserna i dag är utformade är det svårt att få plats med de kurser som skulle krävas för sådan behörighet inom ramen för dagens program.

Utredaren ska

- ta ställning till om gymnasieskolans utbildning av anläggningsmaskinförare ska innefatta möjligheter för huvudmannen att erbjuda eleverna kunskaper motsvarande körkortsbehörighet C inom ramen för utbildningen och, om så är fallet, lämna nödvändiga författningsförslag.

Konsekvensbeskrivningar

Förslagets konsekvenser ska redovisas enligt 14–15 a §§ kommittéförordningen (1998:1474). Utredaren ska särskilt redovisa vilka konsekvenser förslagen får för vuxenutbildningen. Utredaren ska också beakta barnrättsperspektivet utifrån FN:s konvention om barnets rättigheter och behovet av tillgänglighet och förutsättningarna för full delaktighet i utbildning för elever med funktionsnedsättning.

Samråd och redovisning av uppdraget

Utredaren ska arbeta i dialog med en parlamentariskt sammansatt referensgrupp och under arbetet ta del av internationella erfarenheter och samråda med berörda myndigheter inom utbildningsområdet, funktionshinder som rådet och området social barn- och ungdomsvård. Utredaren ska även samråda med representanter för skolhuvudmän, skolpersonal, elever och föräldrar. Vidare ska utredaren samråda med arbetsmarknadens parter och intresseorganisationer i arbetslivet, bl.a. när det gäller analysen av hur de nationella programmens gemensamma kunskapsbas kan förstärkas på bästa sätt. Utredaren ska även samråda med universitet och högskolor, bl.a. när det gäller analysen av om utbudet av högskoleförberedande program behöver förändras. Utredaren ska hålla sig informerad om annat pågående utredningsarbete som kan vara av betydelse för uppdragets genomförande, t.ex. Yrkesprogramsutredningen (dir. 2015:15).

Uppdraget ska redovisas senast den 30 juni 2016.

(Utbildningsdepartementet)

Kommittédirektiv 2015:82

Tilläggsdirektiv till Gymnasieutredningen (U 2015:01)

Beslut vid regeringssammanträde den 23 juli 2015

Utvidgning av uppdraget

Regeringen beslutade den 19 mars 2015 att ge en särskild utredare i uppdrag att bl.a. föreslå åtgärder för att alla ungdomar ska påbörja och fullfölja en gymnasieutbildning (dir. 2015:31). Utredaren ska nu även ta ställning till förslagen i Yrkesprogramsutredningens delbetänkande En yrkesinriktning inom teknikprogrammet (SOU 2015:29). Utredaren ska

- analysera Yrkesprogramsutredningens förslag om gymnasieskolans teknikprogram i förhållande till sitt uppdrag,
- om utredaren finner det lämpligt föreslå hur en yrkesinriktning kan införas inom teknikprogrammet och rymmas inom 2 500 gymnasiepoäng, och
- lämna nödvändiga författningsförslag.

Tiden för uppdraget förlängs inte. Uppdraget ska i sin helhet redovisas senast den 30 juni 2016.

En yrkesinriktning inom teknikprogrammet

Den 5 december 2013 beslutade regeringen att ge en särskild utredare i uppdrag att bl.a. analysera och föreslå hur teknikprogrammet kan kompletteras med en eller flera industritekniska inriktningar med

tydliga yrkesutgångar (dir. 2013:122). Den 12 februari 2015 beslutades en ändring av uppdraget som bl.a. innebar att den nämnda utredningen, Yrkesprogramsutredningen (U 2014:01), skulle föreslå hur en försöksverksamhet kan inrättas där teknikprogrammet i gymnasieskolan kompletteras med en eller flera industritekniska inriktningar (dir. 2015:15). De nya direktiven ersatte tidigare direktiv.

Yrkesprogramsutredningen föreslår i delbetänkandet En yrkesinriktning inom teknikprogrammet (SOU 2015:29) bl.a. en försöksverksamhet med en produktionsteknisk inriktning med arbetsplatsförlagt lärande inom teknikprogrammet.

Enligt skollagen (2010:800) och gymnasieförordningen (2010:2039) ska ett fullständigt program bedrivas som heltidsstudier och omfatta 2 500 gymnasiepoäng. Vidare ska läsåret vara 40 veckor.

Yrkesprogramsutredningen bedömer att 2 500 gymnasiepoäng inte räcker för att utbildningen ska ge eleverna ett tillräckligt yrkeskunnande för direkt inträde på arbetsmarknaden, en bred teoretisk bas samt grundläggande och särskild behörighet till högskolan. Därför föreslår Yrkesprogramsutredningen att teknikprogrammets omfattning inom försöksverksamheten utökas till 2 800 gymnasiepoäng och att läsårets omfattning ska vara minst 126 veckor på tre år. Det framgår dock av betänkandet att denna utökning inte är okomplicerad, bl.a. mot bakgrund av de principer om nationella programs och läsårs omfattning som följer av gällande reglering.

Gymnasieutredningens direktiv (dir. 2015:31) anger att det är en viktig utgångspunkt att utbildningen på de nationella programmen ska bedrivas som heltidsstudier och att ett fullständigt nationellt program ska omfatta kurser och ett gymnasiearbete om sammanlagt 2 500 gymnasiepoäng.

Utredaren ska därför

- analysera Yrkesprogramsutredningens förslag om gymnasieskolans teknikprogram i förhållande till sitt uppdrag,
- om utredaren finner det lämpligt föreslå alternativ för hur en yrkesinriktning kan införas inom teknikprogrammet och rymmas inom 2 500 gymnasiepoäng, och
- lämna nödvändiga författningsförslag.

(Utbildningsdepartementet)

Kommittédirektiv 2015:141

Tilläggsdirektiv till Gymnasieutredningen (U 2015:01)

Beslut vid regeringssammanträde den 18 december 2015

Utvidgning av och förlängd tid för uppdraget

Regeringen beslutade den 19 mars 2015 att ge en särskild utredare i uppdrag att bl.a. analysera och föreslå åtgärder för att alla ungdomar ska påbörja och fullfölja en gymnasieutbildning (dir. 2015:31). Utredaren fick den 23 juli 2015 genom tilläggsdirektiv (dir. 2015:82) i uppdrag att också ta ställning till förslagen i Yrkesprogramsutredningens delbetänkande En yrkesinriktning inom teknikprogrammet (SOU 2015:29). Uppdraget ska i sin helhet redovisas senast den 30 juni 2016.

Stress bland gymnasieskolans elever har beskrivits i flera rapporter. Av t.ex. rapporten Attityder till skolan 2012 (Statens skolverk, rapport 390, 2013) framgår att många elever, särskilt kvinnor, upplever negativ stress kopplat till betygen. I dagens gymnasieskola sätts betyg på varje avslutad kurs som eleven läst i ett ämne. Att ständigt betygsättas kan bidra till stress och oro. Utredaren får därför nu i uppdrag att även analysera förutsättningarna för att införa ett system där betyg sätts för ett helt ämne, det vill säga ämnesbetyg, i gymnasieskolan och gymnasiesärskolan. Utredaren ska också analysera hur en förändring av detta slag skulle påverka lärarnas arbetssituation.

Utredaren ska

- analysera för- och nackdelar med ämnesbetyg jämfört med kursbetyg,

- utreda möjligheterna att införa ämnesbetyg i gymnasieskolan och gymnasiesärskolan och vilka eventuella konsekvenser för tillträde till vidare utbildning det skulle innebära, och
- med utgångspunkt i uppdraget i övrigt överväga olika alternativ och lämna förslag som kan bidra till att reducera stress hos gymnasieskolans och gymnasiesärskolans elever.

Utredningstiden förlängs. Uppdraget ska i sin helhet redovisas senast den 31 oktober 2016.

(Utbildningsdepartementet)

Gymnasieutredningen – Övergången mellan grundskola och gymnasiet.

Populationen som används är elever i registret Grundskola: slutbetyg åk9 åren 2011 – 2013. Elever som studeras är de som inte påbörjar gymnasiestudier inom två år efter att de avslutat grundskolan. I materialet urskiljs dessa elever genom att titta på förekomsten av elever som inte återfinns i elevregistret över gymnasieskolan under de tre efterföljande läsårsstarterna räknat från avgångsåret i grundskolan. Materialet är rensat från icke-giltiga personnummer och hänsyn är taget till personnummerförändringar. Uppgifter om elevers föräldrar avser biologiska föräldrar.

Elever avgångna från grundskolan VT2011

Totalt finns 106 878¹ elever registrerade som avgångna från årskurs 9 2011. Av dessa började 105 180 (98,41%) på gymnasiet under höstterminen samma år. Antalet elever som inte påbörjat sina gymnasiestudier inom ett år efter avslutad grundskola är 679 (0,64 %) och de som inte påbörjat sina studier inom två år är 614 (0,57 %).

Elever som inte påbörjat gymnasiestudier inom två år

Totalt finns det 614 elever som är av intresse. Antalsuppgifter och andelar som nämns är i förhållande till denna grupp. Antalet som inte var behöriga till gymnasiet var 368 (59,93 %). Könsfördelningen var 371 pojkar (60,42 %) och 243 flickor (39,58 %). Det är alltså nästan 20 procentenheter fler pojkar än flickor som inte påbörjar gymnasiestudier inom två år.

Föräldrarnas högsta utbildning

Ungefär 16 % av eleverna har en förälder med högst förgymnasial utbildning. Drygt 45 % av eleverna har en förälder med gymnasial utbildning som högsta utbildning och drygt 29 % har minst en förälder med eftergymnasial utbildning. 10 % av eleverna saknar uppgift om föräldrarnas högsta utbildning. Uppgifter om utbildning hämtas ifrån utbildningsregistret.

¹ Exklusive 299 TF-nummer.

Föräldrarnas socioekonomiska yrkesställning

Föräldrarnas socioekonomiska yrkesställning finns fördelade över alla yrkesgrupper. Högst andel finns bland gruppen "Ej förvärvsarbetare" följt av "Yrkesutbildade inom handel, service och omsorg" och "Kvalificerade tjänstemän" som tredje största grupp. Ungefär 10 % av elevernas föräldrar saknar en yrkesställning. Uppgifter om yrkesställning hämtas ifrån yrkesregistret.

Föräldrarnas disponibla inkomst

Föräldrarnas inkomst är en sammanslagning av moderns och faderns disponibla inkomst. Inkomsten har delats upp i 4 grupper i 200 000 kronors intervaller. Drygt 18 % av eleverna har föräldrar vars gemensamma disponibla inkomst ligger i den lägsta inkomstgruppen. Störst andel befinner sig i gruppen med en inkomst mellan 200 000 och 399 000 kronor. 23 % återfinns i gruppen med mellan 400 000 och 600 000. 15 % har en inkomst över 600 000 och drygt 9 % saknas det uppgift om.

Elevers bakgrund

Mer än hälften (62,38 %) av eleverna har svensk bakgrund. Bland eleverna med utländsk bakgrund är 10,91 % födda i Sverige med två utlandsfödda föräldrar jämfört med 26,71 % av eleverna som är födda utomlands.

Elevers födelseregion

Störst andel av eleverna är födda i Sverige (60,59 %) följt av Asien (8,31 %) och de övriga nordiska länderna med 6,03 % av eleverna i gruppen. För drygt 4 % av eleverna saknas uppgift om födelseland. Som andel av totalt antal elever inom varje födelseregion är det bara 0,44 % av de födda i Sverige som inte läser på gymnasiet. Störst andel finns bland eleverna födda i Oceanien (8,70 %), övriga Norden (7,40 %) och Nordamerika (4,85 %).

Föräldrarnas födelseregion

För elevernas föräldrars födelseregioner ser det ungefär lika ut. Återigen är Sverige största födelseregion (60,59 %) följt av Asien (11,56 %) och övriga nordiska länder med knappt 8 %. Andelen där uppgift saknas uppgår till 5,70 %.

Folkbokförda elever

Under höstterminen 2012 var 139 elever (22,64 %) av eleverna i gruppen inte folkbokförda i Sverige. Motsvarande siffra för 2013 var 157 (25,57 %). Antalet elever som inte var folkbokförda under varken 2012 eller 2013 uppgick till 134 (21,82 %).

Elever som varken arbetar eller studerar

Antalet som varken arbetar eller studerar 2012 var 321 (52,28 %). 2013 har den sjunkit något till 300 (48,86 %). Totalt är det 257 elever (41,86 %) som varken arbetar eller studerar under båda åren 2012 och 2013.

Elevens huvudsakliga sysselsättning

Huvudsaklig sysselsättning för eleverna 2013 är att förvärvsarbete (23,78 %). Lika många elever som förvärvsarbetar saknar inkomst. 6 % är i någon form studerande. 3 % vårdar barn eller anhörig. 5 % har blivit förtidspensionerade. Övriga grupper är relativt små och antalet där uppgift saknas är 157 st. Jämfört med 2012 så har antalet förvärvsarbetande ökat tillsammans med förtidspensionerna. Antalet studerande och de som saknar inkomst har minskat.

Elever avgångna från grundskolan VT2012

Totalt finns 100 197² elever registrerade som avgångna från årskurs 9 2012. Av dessa började 98 833 (98,64%) på gymnasiet under höstterminen samma år. Antalet elever som inte påbörjat sina gymnasiestudier inom ett år efter avslutad grundskola är 605 (0,6 %) och de som inte påbörjat sina studier inom två år är 514 (0,51 %).

Elever som inte påbörjat gymnasiestudier inom två år

Totalt finns det 514 elever som är av intresse. Antalsuppgifter och andelar som nämns är i förhållande till denna grupp. Antalet som inte var behöriga till gymnasiet var 325 (63,23 %). Könsfördelningen var 309 pojkar (60,12 %) och 205 flickor (39,88 %). Det är alltså drygt 20 procentenheter fler pojkar än flickor som inte påbörjar gymnasiestudier inom två år. Ungefär samma fördelning som för 2011.

Föräldrars högsta utbildning

Ungefär 13 % av eleverna har en förälder med högst förgymnasial utbildning. Drygt 45 % av eleverna har en förälder med gymnasial utbildning som högsta utbildning och drygt 32 % har minst en förälder med eftergymnasial utbildning. 11 % av eleverna saknar uppgift om föräldrarnas högsta utbildning.

Föräldrars socioekonomiska yrkesställning

Föräldrars socioekonomiska yrkesställning finns fördelade över alla yrkesgrupper. Högst andel finns bland gruppen "Ej förvärvsarbetare" följt av "Yrkesutbildade inom handel, service och omsorg" och "Höga tjänstemän och ledande befattningar" som tredje största grupp. Ungefär 12 % av elevernas föräldrar saknar en yrkesställning.

Föräldrarnas disponibla inkomst

Ungefär 18 % av eleverna har föräldrar med en gemensam disponibel inkomst under 200 000. Cirka 41 % befinner sig i gruppen 200 000 – 399 000. 25,5 % befinner sig i den näst högsta gruppen och har en inkomst mellan 400 000 och 600 000. Ungefär 15 % har en inkomst över 600 000 kronor. Drygt 11 % saknas det uppgift om.

Elevers bakgrund

Strax under hälften (58,37 %) av eleverna har svensk bakgrund. Bland eleverna med utländsk bakgrund är 9,34 % födda i Sverige med två utlandsfödda föräldrar jämfört med 32,30 % av eleverna som är födda utomlands.

Elevers födelseregion

Störst andel av eleverna är födda i Sverige (63,42 %) följt av Asien

² Exklusive 324 TF-nummer.

(9,14 %) och de övriga nordiska länderna med 6,81 % av eleverna i gruppen. För drygt 4 % av eleverna saknas uppgift om födelse-land. Som andel av totalt antal elever inom varje födelse-region är det bara 0,36 % av de födda i Sverige som inte läser på gymnasiet. Störst andel finns bland eleverna födda i Oceanien, övriga Norden (6,26 % och Nordamerika (5,58 %).

Föräldrarnas födelse-region

För elevernas föräldrars födelse-regioner ser det ungefär lika ut. Återigen är Sverige största födelse-region (57,78 %) följt av Asien (11,28 %) och övriga nordiska länder med knappt 8 %. Andelen där uppgift saknas uppgår till 5,84 %.

Folkbokförda elever

Under höstterminen 2013 var 130 elever (25,29 %) av eleverna i gruppen inte folkbokförda i Sverige. Motsvarande siffra för 2014 var 144 (28,02 %). Antalet elever som inte var folkbokförda under varken 2013 eller 2014 uppgick till 125 (24,32 %).

Elever som varken arbetar eller studerar

Antalet som varken arbetar eller studerar 2013 var 260 (50,58 %). 2014 har den sjunkit något till 254 (49,42 %). Totalt är det 208 elever (40,47 %) som varken arbetar eller studerar under både år 2013 och 2014.

Elevers huvudsakliga sysselsättning

Majoriteten (23,74 %) av eleverna som inte börjat på gymnasiet 2014 saknar inkomst följt av elever som i någon form förvärvsarbetar (20,62 %). Elever som får ekonomiskt bistånd är tredje största gruppen på 14,2 %. Jämfört med 2013 så har antalet förvärvsarbetande, elever med förtidspension och ekonomiskt bistånd ökat. Antalet studerande och de som saknar inkomst har minskat.

Elever avgångna från grundskolan VT2013

Totalt finns 95 287³ elever registrerade som avgångna från årskurs 9 2013. Av dessa började 93 318 (97,93%) på gymnasiet under höstterminen samma år. Antalet elever som inte påbörjat sina gymnasiestudier inom ett år efter avslutad grundskola är 795 (0,83 %) och de som inte påbörjat sina studier inom två år är 697 (0,73 %).

Elever som inte påbörjat gymnasiestudier inom två år

Totalt finns det 697 elever som är av intresse. Antalsuppgifter och andelar som nämns är i förhållande till denna grupp. Antalet som inte var behöriga till gymnasiet var 395 (56,67 %). Könsfördelningen var 376 pojkar (53,95 %) och 321 flickor (46,05 %). För 2013 har andelen flickor som inte påbörjar gymnasiestudier jämnats ut jämfört med tidigare år där pojkars andel varit större.

Föräldrarnas högsta utbildning

Ungefär 18 % av eleverna har en förälder med högst förgymnasial utbildning. Drygt 40 % av eleverna har en förälder med gymnasial utbildning som högsta utbildning och ungefär 31 % har minst en förälder med eftergymnasial utbildning. 10 % av eleverna saknar uppgift om föräldrarnas högsta utbildning.

Föräldrarnas socioekonomiska yrkesställning

Föräldrars socioekonomiska yrkesställning finns fördelade över alla yrkesgrupper. Högst andel av de socioekonomiska yrkesställningarna finns bland gruppen "Ej förvärvsarbetare" följt av "Yrkesutbildade inom handel, service och omsorg" och "Höga tjänstemän och ledande befattningar" som tredje största grupp. Ungefär 10 % av elevernas föräldrar saknar en yrkesställning.

Föräldrarnas disponibla inkomst

Ungefär 20 % av eleverna har föräldrar med en gemensam disponibel inkomst under 200 000. Cirka 30 % befinner sig i gruppen 200 000 – 399 000. 27 % befinner sig i den näst högsta gruppen och har en inkomst mellan 400 000 och 600 000. Ungefär 15 % har en inkomst över 600 000 kronor. Drygt 8 % saknas det uppgift om.

Elevers bakgrund

Mer än hälften (58,54 %) av eleverna har svensk bakgrund. Bland eleverna med utländsk bakgrund är 11,33 % födda i Sverige med två utlandsfödda föräldrar jämfört med 30,13 % av eleverna som är födda utomlands.

Elevers födelseregion

Störst andel av eleverna är födda i Sverige (66,28 %) följt av Asien (9,33 %) och EU28 länderna exklusive de nordiska länderna med 9,33 % av eleverna i gruppen. För drygt 4 % av eleverna saknas uppgift om födelseland.

³ Exklusive 365 TF-nummer.

Som andel av totalt antal elever inom varje födelseregion är det bara 0,55 % av de födda i Sverige som inte läser på gymnasiet. Störst andel finns bland eleverna födda i Oceanien, övriga Norden (5,28 % och Nordamerika (5,45 %).

Föräldrarnas födelseregion

För elevernas föräldrars födelseregioner ser det ungefär lika ut. Återigen är Sverige största födelseregion (57,25 %) följt av Asien (12,2 %) och EU28 exkl. Norden med knappt 8 %.

Folkbokförda elever

Under höstterminen 2014 var 156 elever (22,38 %) av eleverna i gruppen inte folkbokförda i Sverige.

Elever som varken arbetar eller studerar

Antalet som varken arbetar eller studerar 2014 var 377 (54,09 %).

Elevens huvudsakliga sysselsättning

Huvudsaklig sysselsättning för eleverna är att antingen förvärvsarbeta (23,78 %), studera (10,04 %) eller få ekonomisk bistånd (15,21 %). 31,4 % saknar inkomst. Övriga grupper är relativt små och antalet där uppgift saknas är 163 st.

Samverkan om gymnasieskolan och om unga i och utanför gymnasieskolan

I utredningens direktiv betonar regeringen att många olika aktörer är betydelsefulla i arbetet med att öka andelen elever som påbörjar och fullföljer en utbildning i gymnasieskolan. Enligt direktiven bör därför utredningen kartlägga vilka de relevanta aktörerna på området är, analysera hur dessa kan bidra till att alla ungdomar påbörjar en gymnasieutbildning och till att öka genomströmningen samt belysa hur aktörerna kan samverka med varandra för att nå dessa mål. Det kommunala aktivitetsansvaret bör enligt utredningens direktiv särskilt beaktas.

Det finns flera slags samverkan som har relevans för de övergripande mål som utredningens förslag syftar till att nå. Det handlar om samverkan mellan olika aktörer som möter ungdomar och som syftar till att ge stöd till enskilda ungdomar. Men det handlar också om samverkan som syftar till att skapa bättre förutsättningar för verksamheten i gymnasieskolan och därmed för ungdomarna.

I denna bilaga ges en översiktlig bild vad gäller de olika aktörer som kan vara betydelsefulla för unga i och utanför gymnasieskolan och vad samverkan mellan dessa aktörer kan innebära. Eftersom frågan om samverkan är komplex och berör en stor mängd aktörer finns det enligt utredningens bedömning inte någon samlad modell för hur samverkan mellan olika aktörer ska kunna komma till stånd. I stället har utredningen i detta betänkande antagit ett samverkansperspektiv vad gäller de delområden och förslag där samverkan är särskilt relevant.

1.1 Samverkan är en framgångsfaktor

Samverkan behöver ske i många olika sammanhang, både inom den enskilda skolan och med det omgivande samhället, för att ungdomar ska få förutsättningar att lyckas med sin gymnasieutbildning. Samverkan *inom skolan* har visat sig vara en framgångsfaktor. Skolpersonal beskriver t.ex. hur de genom samverkan lär av varandra och hur de involverar elever i utvecklingsarbetet.¹ För att sådan samverkan ska komma till stånd krävs dock att skolledningen styr organisationen i denna riktning. En framgångsfaktor för gymnasieskolors arbete är enligt Skolinspektionen att rektorn ser till att samarbete och samordning uppstår så att en reell samverkan skapas. Samverkan skapar goda förutsättningar för en gemensam bild av elevens behov och vilka åtgärder som olika professionella i skolan kan vidta gemensamt eller var för sig, menar Skolinspektionen.²

Även skolans samverkan *med det omgivande samhället* är av avgörande betydelse för att fler ungdomar ska påbörja och fullfölja en gymnasieutbildning.

Elever som har avbrutit sina studier, eller som ligger i riskzonen för studieavbrott, befinner sig ofta i komplexa situationer och behöver stöd från flera olika instanser i samhället och från olika kompetenser. Det behövs ofta flera professioners kompetens för att stötta elever att fullfölja eller återuppta sina studier. Många elever kan därför behöva stöd och hjälp av aktörer utanför skolan för att få en situation som gör att de kan tillgodogöra sig utbildningen i gymnasieskolan. Alla de olika professionella kontakter som en ungdom kan vara i behov av kan dock kännas överväldigande och särskilt utmanande, t.ex. för dem som har en komplex skolbakgrund eller funktionsnedsättningar av olika slag. Från de ungas perspektiv är samverkan därför ofta avgörande för att de ska kunna tillgodogöra sig olika former av insatser, både från skolan och från andra delar av samhället. Det samma kan gälla inte minst nyanlända elever.

Erfarenheter från det EU-finansierade projektet Plug In visar att samverkan är en framgångsfaktor för att förmå elever att påbörja

¹ Sveriges Kommuner och Landsting: Motverka studieavbrott. Gymnasieskolans utmaning att få alla elever att fullfölja sin utbildning. 2012.

² Skolinspektionen: Gymnasieskolors arbete med att förebygga studieavbrott. Kvalitetsgranskning, rapport 2015:04. 2015.

eller återuppta sina studier.³ De verksamheter som deltagit i projektet menar att samverkan har underlättat och förbättrat arbetet kring de unga på många olika sätt. Samverkan återkommer också som ett centralt tema i forskningen om elever som riskerar att lämna skolan utan att fullfölja sin utbildning.

Ett ytterligare exempel på när samverkan kan innebära en framgångsfaktor är i relation till arbetslivet. En väl utvecklad samverkan mellan skolan och arbetslivet kan bidra till att eleverna känner en större motivation för sina studier. Kontakterna med arbetslivet fångar elevernas intresse samt visar dem att deras kunskaper efterfrågas och att de har tillgång till många yrkesalternativ när de fullföljt sin utbildning.⁴

1.2 Många aktörer behöver samverka om de unga

Samverkan om gymnasieskolan och om de unga i och utanför gymnasieskolan kan utformas på olika sätt och berör olika nivåer, såväl den nationella nivån som den lokala och den regionala nivån samt olika nivåer inom den enskilda skolan. Även om arbetet i skolan bör utgå från den enskilda elevens behov behövs det även system som medger detta.

På den *enskilda skolan* är samverkan mellan exempelvis elevhälsan, ämneslärare, mentorer, resurslärare, studiehandledare, studie- och yrkesvägledning och skolledning nödvändig. Även om gymnasieungdomar står i begrepp att träda in i vuxenlivet är dessutom skolans samverkan med ungdomarnas vårdnadshavare av stor vikt.

Annan samverkan behöver komma till stånd med aktörer utanför skolan. I en *kommun eller region* kan samverkan på systemnivå t.ex. omfatta utformning av adekvata rutiner och system för informationsöverföring om enskilda elever, liksom av olika insatser från elevhälsan eller i övergångarna mellan grundskola och gymnasieskola. Samverkan mellan gymnasieskolan och vuxenutbildningen liksom mellan gymnasieskolan och t.ex. arbetsmarknads-

³ <http://pluginnovation.se/framgangsfaktorer/samverkan> och <http://pluginnovation.se/faq-categories/samverkan>, hämtade 2016-09-11.

⁴ Sveriges Kommuner och Landsting: Framtidsval och arbetsliv, exempel från kommuners studie- och yrkesvägledning. 2013.

förvaltning och socialförvaltning kan vara viktig för att skapa stöd och kontinuitet i övergången mellan skola och arbetsliv.

För arbetet med unga i svårigheter eller unga som står i begrepp att avbryta eller som har avbrutit sina studier är det viktigt med samverkan med och mellan förvaltningar i kommunen och det kommunala aktivitetsansvaret liksom med andra aktörer, t.ex. Försäkringskassan och Arbetsförmedlingen. Det ställer också krav på samverkan med t.ex. socialtjänst, vård samt barn- och ungdomspsykiatri, liksom i vissa fall med polis och ungdomsvård.

Samverkan med t.ex. handledare på arbetsplatser där elever genomför arbetsplatsförlagt lärande (APL) eller annan praktik behöver också komma till stånd. Därutöver behöver även annan samverkan finnas mellan gymnasieskolan och arbetslivet i stort, berörda branscher samt universitet och högskolor. Här har lokala programråd en viktig roll att spela. Samverkan med arbetslivet ger också t.ex. möjlighet att stärka lärarens och handledares kompetens, vilket kan öka kvaliteten i utbildningen. Därutöver kan samverkan behöva komma till stånd med organisationer i civilsamhället.

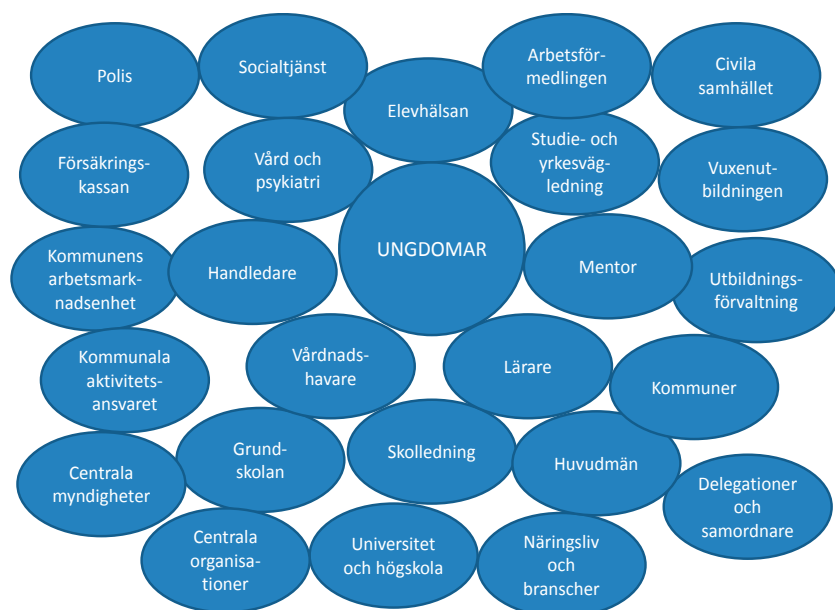
För att möjliggöra erbjudandet av ett allsidigt utbildningsutbud krävs ofta regional samverkan. En kommun kan vara en alltför liten organisatorisk enhet för att erbjuda en stor bredd av studievägar. Det finns också exempel på kommuner som t.ex. enbart erbjuder introduktionsprogrammet språkintröduktion. I sådana fall kan regional samverkan vara central för att kunna erbjuda eleverna flera möjligheter att komma vidare i sin utbildning.

På *nationell nivå* är samverkan mellan myndigheter och centrala organisationer viktig för gymnasieskolans utveckling, och myndigheter och andra aktörer kan behöva samordna sina insatser bl.a. för att enskilda skolor ska kunna dra nytta av det arbete som sker centralt. Det handlar t.ex. om skolmyndigheterna (Skolverket, Skolinspektionen och Specialpedagogiska skolmyndigheten) och om organisationer som Sveriges Kommuner och Landsting (SKL), Friskolornas riksförbund samt olika lärar- och skollädaorganisationer. Samverkan inom ramen för de nationella programråden är vidare betydelsefull för ett utvecklingsarbete. Det finns även för närvarande ett antal nationella aktörer som inrättats just för att utveckla samverkan kring de unga, t.ex. Delegationen för unga till

arbete⁵ och Samordnaren för unga som varken arbetar eller studerar.⁶ Konkret kan samverkan på nationell nivå även vara viktig att beakta vid t.ex. satsningar på kompetensutveckling eller riktade statsbidrag så att dessa samordnas på bästa sätt.

I figur 1 nedan ges en mycket förenklad bild över nämnda aktörer för att illustrera den bredd som de täcker. Det skulle även vara möjligt att komplettera bilden med ännu fler aktörer. Mellan i princip samtliga aktörer i bilden går det att dra linjer och illustrera mer specifika samverkansrelationer som behöver komma till stånd vad gäller olika aspekter av ungas utbildning. I praktiken innebär detta ett stort nät av viktiga kontaktytor för gymnasieskolan.

Figur 1 Förenklad bild över samverkansaktörer

⁵ Dir. 2014:157.

⁶ Dir. 2015:70.

1.3 En bredd av insatser är nödvändiga

Som framgått ovan berör frågan om samverkan en stor bredd av aktörer och nivåer. Alla dessa aktörer kan på olika sätt bidra till att fler ungdomar påbörjar och fullföljer sin gymnasieutbildning. Det handlar t.ex. om att reducera antalet kontakter som en elev som avbrutit sina studier behöver ta, om att förebygga studieavbrott genom att erbjuda adekvat stöd och elevhälsa, om att erbjuda stöttning i vardagen genom samordnat mentorskap samt om att t.ex. göra utbildningen mer motiverande genom arbetslivskontakter och genom kvalitativ handledning. Samverkan kan vidare syfta till att främja bättre övergångar mellan skolformer och till arbetslivet samt att regionalt kunna erbjuda ett allsidigt och motiverande utbildningsutbud. Det handlar också om att skapa samsyn och långsiktighet i viktiga frågor som rör gymnasieskolans utveckling och om att bidra till att hela samhället visar på vikten av och stödjer ungdomar i att fullfölja en gymnasieutbildning.

Regeringens uttrycker i utredningens direktiv att regeringens mål är att alla ungdomar ska påbörja och fullfölja en gymnasieutbildning. I direktiven påpekas som nämnts att alla relevanta aktörer bör stimuleras till att genomföra insatser med detta syfte som ett led i arbetet med att öka genomströmningen och minska studieavbrotten. Som tidigare nämnts kan såväl samverkan om enskilda individer som samverkan om strukturella frågor ha betydelse för detta mål. Eftersom frågan om samverkan är så komplex och berör en så stor mängd aktörer ligger det dock i sakens natur att det inte finns en samlad modell för hur samverkan mellan alla dessa olika aktörer ska kunna komma till stånd. Förslag på området får heller inte innebära att fokus förskjuts från gymnasieskolan till andra aktörer eller att gymnasieskolans uppdrag förminskas.

Samtidigt som utredningen betonar vikten av samverkan menar vi att det inte finns en samlad lösning på hur samverkan ska utformas mellan alla de aktörer som finns i och utanför skolan och som behöver medverka till att alla ungdomar påbörjar och fullföljer en gymnasieutbildning eller på hur samverkan för t.ex. stärkt utbildningskvalitet och stärkt utbildningsutbud bör utformas. I stället har utredningen antagit ett samverkansperspektiv vad gäller de delområden och förslag där samverkan är särskilt relevant. Ett

antal specifika exempel på områden där samverkan berörs, liksom förslag på särskilda områden där samverkan behöver vidareutvecklas, behandlas i detta betänkande. För områden där utredningen särskilt diskuterar samverkan hänvisas till kapitel 5 *Studieavbrott och ofullbordade studier – orsaker och effektiva åtgärder*, avsnitt 12.2 *Övergången från grundskolan till gymnasieskolan* samt kapitel 18 *Utbildningsutbud – förnyelse över tid och allsidighet i hela landet*.

Tabeller avseende behörighetsfrågor samt tabeller avseende meritvärden från grundskolan

Tabell avseende grundläggande högskolebehörighet

Tabellen nedan visar var de kurser som krävs för grundläggande högskolebehörighet vid yrkesexamen erbjuds enligt de nationella programstrukturerna som finns presenterade på Skolverkets webbplats. Tabellen kompletterar kapitel 15 *Grundläggande högskolebehörighet på yrkesprogram*.

Tabell 1. Placering i respektive yrkesprogram av kurser som ger grundläggande högskolebehörighet

Program	Svenska ¹ 2	Svenska ² 3	Engelska 6
BF	Programgemensamma ämnen	Programfördjupning	Individuellt val
BA	Programfördjupning	Individuellt val	Individuellt val
EE	Individuellt val	Individuellt val	Programfördjupning
FT	Individuellt val	Individuellt val	Programfördjupning
HA	Programfördjupning	Individuellt val	Programfördjupning
HV	Programfördjupning	Individuellt val	Individuellt val
HT	Individuellt val	Individuellt val	Programgemensamma ämnen
IN	Individuellt val	Individuellt val	Programfördjupning
NB	Programfördjupning	Individuellt val	Individuellt val
RL	Individuellt val	Individuellt val	Programfördjupning
VF	Individuellt val	Individuellt val	Programfördjupning
VO	Programgemensamma ämnen	Programfördjupning	Programfördjupning

¹ Alternativt svenska som andraspråk.

² Alternativt svenska som andraspråk.

Tabeller avseende särskild högskolebehörighet

Tabellerna nedan visar vilka högskoleutbildningar som är relativt vanliga bland unga som gått yrkesprogram i gymnasieskolan, vilka krav för särskild behörighet dessa högskoleutbildningar har och hur situationen ser ut på olika yrkesprogram när det gäller de kurser som dessa särskilda behörighetskrav omfattar. Tabellerna kompletterar kapitel 16 *Särskild högskolebehörighet på yrkesprogram*.

På vilka högskoleutbildningar med yrkesexamina återfinns personer som har gått yrkesprogram i gymnasieskolan?

Ett sätt att få en bild av vilka högskoleutbildningar som är särskilt intressanta för elever som gått olika yrkesprogram i gymnasieskolan är att titta på var den elevgrupp som lämnade gymnasieskolan 2011/12 återfanns inom högskolan i upp till tre år efter avslutad gymnasieutbildning (t.o.m. läsåret 2014/15). I efter avslutad gymnasieutbildning (t.o.m. läsåret 2014/15). I tabell 2 nedan visas vilka av högskolans yrkesutbildningar som är relativt vanliga bland personer som gått yrkesprogram i gymnasieskolan.

Kommentarer till tabell 2

De elever som ingår i tabellen gick de yrkesförberedande program i gymnasieskolan som fanns före Gy11. Dessa motsvarar till stora delar, men inte helt, de tolv yrkesprogram som finns i dag. Programmen innehöll alltid de kurser som då krävdes för grundläggande behörighet. Det bör påpekas att denna statistik täcker sådana högskoleutbildningar som leder till en yrkesexamen, men inte fristående kurser och utbildningar som ger generella högskoleexamina (såsom exempelvis kandidatexamen).

Tabell 2. Elever som avslutat yrkesförberedandeprogram i gymnasieskolan läsåret 2011/12 och som påbörjat högskolestudier t.o.m. 2014/15

Avgångna från yrkesprogram i gymnasieskolan 2011/12	Andel som påbörjat högskolestudier inom tre år	Vanligaste högskoleutbildningar
Barn- och fritid	27 %	Lärare
Bygg	4 %	Ingenjör Lärare
El	11 %	Ingenjör
Energi	3 %	Ingenjör
Fordon	2 %	Ingenjör Lärare
Handel och administration	15 %	Lärare
Hantverk	14 %	Lärare
Hotell och restaurang	8 %	Lärare
Industri	4 %	Ingenjör Lärare
Livsmedel	11 %	Lärare Sjuksköterska
Naturbruk	17 %	Sjuksköterska Lärare Lant- och skogsbruk
Omvårdnad	28 %	Sjuksköterska

Källa: SCB.

Vilka typer av högskoleutbildningar får många ansökningar från personer som gått yrkesprogram i gymnasieskolan?

Ett annat sätt att få en bild av vilka högskoleutbildningar som många elever från olika yrkesprogram är intresserade av är att studera ansökningarna till olika högskoleutbildningar. Tabell 3 nedan visar vilka högskoleutbildningar som är förhållandevis vanliga att söka till efter respektive yrkesprogram i gymnasieskolan. Uppgifterna avser ansökningar inför höstterminen 2015.³

³ En och samma person kan söka till flera olika högskoleutbildningar och således stå för flera av ansökningarna i statistiken. Av den anledningen är inte antalet ansökningar till respektive högskoleutbildning särskilt intressant. Däremot kan andelen ansökningar till olika högskoleutbildningar ge en bild av vilka som är vanliga att söka bland elever som gått olika yrkesprogram i gymnasieskolan.

Kommentarer till tabell 3

Tabellen avser de ansökningar som gjordes inför höstterminen 2015, av personer som har en yrkesexamen som utbildningsbakgrund. Här ingår dels personer som hör till den första kull som gått inom Gy11, men även personer som börjat inom det tidigare systemet och som fått en yrkesexamen. Tabellen avser därmed inte någon specifik årskull från gymnasieskolan. Det är därmed inte relevant att relatera antalsuppgifterna till uppgifter om elevantal på ett visst program ett visst år.

Observera även att det är mycket få elever från vissa av gymnasieskolans yrkesprogram som söker till högskolan. I vissa fall är det därmed ett mycket litet antal personer som står bakom procentandelarna i tabellen. Att tabellen inte visar antal ansökningar beror på att detta skulle ge en missvisande bild, då en och samma person kan stå för flera olika ansökningar. Däremot kan andelen ansökningar till olika högskoleutbildningar ge en bild av vilka högskoleutbildningar som är någorlunda vanliga att söka bland elever som gått olika yrkesprogram i gymnasieskolan

Tabell 3. Ansökningar till högskolan till höstterminen 2015, av behöriga sökande som hade yrkesexamen enligt Gy11, från gymnasieskolan eller komvux

Yrkesexamen från gymnasieskolan	Antal ansökningar till högskoleutbildningar	Vanliga högskoleutbildningar bland ansökningar till ht-15. (Andel av alla ansökningar till högskoleutbildningar, av personer med examen från angivet yrkesprogram)
Barn och fritid	1 097	Förskollärarexamen (26 %) Grundlärarexamen (18 %) Kandidatexamen (18 %) Fristående kurs (11 %)
Bygg- och anläggning	195	Fristående kurs (47 %) Kandidatexamen (24 %) Högskoleexamen (8 %) Högskoleingenjörsexamen (6 %)
El- och energiexamen	631	Fristående kurs (40 %) Kandidatexamen (26 %) Högskoleexamen (20 %) Högskoleingenjörsexamen (6 %)

Fordons- och transportexamen	47	Fristående kurs (49 %) Kandidatexamen (30 %) Högskoleexamen (6 %) Ämneslärarexamen (6 %)
Handels- och administrationsexamen	427	Kandidatexamen (39 %) Fristående kurs (22 %) Socionomexamen (9 %) Förskollärarexamen (5 %)
Hantverksexamen	261	Fristående kurs (36 %) Kandidatexamen (28 %) Förskollärarexamen (6 %) Högskoleexamen (5 %)
Hotell- och turismexamen	175	Kandidatexamen (37 %) Fristående kurs (25 %) Förskollärarexamen (6 %) Högskoleexamen (5 %)
Industri teknisk examen	671	Civilingenjörsexamen (23 %) Högskoleingenjörsexamen (22 %) Kandidatexamen (19 %) Fristående kurs (17 %)
Naturbruksexamen	944	Kandidatexamen (30 %) Fristående kurs (20 %) Sjuksköterskeexamen (6 %) Civilingenjörsexamen (4 %)
Restaurang- och livsmedelsexamen	98	Fristående kurs (36 %) Kandidatexamen (35 %) Förskollärarexamen (9 %) Grundlärarexamen (8 %)
VVS- och fastighetsexamen	30	Fristående kurs (37 %) Kandidatexamen (30 %) Sjöingenjör- och maskinteknikerexamen (Sjöingenjörsexamen (7 %) Ämneslärarexamen (7 %)
Vård- och omsorgsexamen	1984	Sjuksköterskeexamen (36 %) Kandidatexamen (10 %) Socionomexamen (10 %) Fristående kurs (7 %)

Källa: UHR.

De särskilda behörighetskraven för dessa utbildningar är ofta relativt begränsade

I tabell 4 nedan visas vilka kurser som utgör kraven gällande särskild behörighet för de högskoleutbildningar som leder till en yrkesexamen som är relativt vanliga att gå till efter ett yrkesprogram i gymnasieskolan.⁴ Som framgår ligger omfattningen av de kurser som krävs i flera fall på mellan 200 och 300 poäng, och i vissa fall på 400 poäng.

Tabell 4. Krav för särskild behörighet vill högskoleutbildningar som leder till yrkesexamen som är relativt vanliga efter yrkesprogram i gymnasieskolan

Utbildning	Områdes- behörighet	Kurser	Poäng- omfattning
Förskollärare	A6a	Nk1b <i>alternativt</i> Nk1a1 + Nk1a2. Sa1b <i>alternativt</i> Sa 1a1 + 1a2.	200
Grundskollärare	A6b	Ma2a <i>alternativt</i> Ma2b <i>alternativt</i> Ma2c. Nk1b <i>alternativt</i> Nk1a1+Nk1a2. Sa1b <i>alternativt</i> Sa1a1+Sa1a2	300
Ämneslärare	A6c	Sa1b <i>alternativt</i> Sa1a1+Sa1a2. Övriga kurser beroende på val av undervisningsämne. exempelvis kurserna Bi2, Ke1, Ma3 och Hi1.	200–400
Sjuksköterska	A14	Ma 2a <i>alternativt</i> Ma2b <i>alternativt</i> Ma2c. Nk2. Sa1b <i>alternativt</i> Sa1a1+Sa1a2.	300
Socionom	A5	Ma 2a <i>alternativt</i> Ma 2b <i>alternativt</i> Ma2c. Sa1b <i>alternativt</i> Sa1a1+Sa1a2.	200
Högskoleingenjör	A8	Fy2. Ke1. Ma3c.	300
Civilingenjör	A9 eller A10	Fy2. Ke1. Ma4. För A10 även Bi1.	300–400

⁴ När det gäller högskoleutbildningar som leder till generella examina och fristående kurser finns, som nämnts, ingen nationell reglering om vilka områdesbehörigheter som ska gälla som särskild behörighet.

Situationen för kurser som ofta behövs för särskild behörighet varierar mellan olika yrkesprogram

Det varierar i vilken mån kurser som ger särskild behörighet ingår i yrkesprogrammen. Det varierar även inom vilken del av programmen de i så fall är placerade. Tabell 5 nedan visar placeringen inom olika yrkesprogram av sådana kurser som krävs för särskild behörighet till högskoleutbildningar som är relativt vanliga bland elever från gymnasieskolans yrkesprogram. I kolumn 5 relateras kraven på särskild behörighet till exemplet grundskollärautbildning.

Som extra information ingår därtill en översikt över placering av kurser som krävs för grundläggande högskolebehörighet, kolumn 6–7. Det bör påpekas att poäng för kurser som leder till grundläggande högskolebehörighet inte är inräknade i kolumn 4.

Det bör också påpekas att de behörighetsgivande kurser i gymnasiegemensamma ämnen som ingår med 50 poäng vardera i samtliga yrkesprogram inte visas i tabellen. Det gäller kurserna samhällskunskap (1a1) och naturkunskap (1a1).

Tabell 5. Situation i olika yrkesprogram för kurser som krävs för särskild behörighet till högskoleutbildningar som är relativt vanliga bland elever från gymnasieskolans yrkesprogram.

Program	Samhällskunskap (SB)	Naturkunskap samt vissa andra ämnen (SB). Eller ämnen som motsvarar dessa.*	Matematik (SB)	Poäng, utöver obligatoriska delar och utöver GB, som behövs för SB till exemplet grundskollärautbildning ⁵	Svenska (GB)	Engelska (GB)
BF	Sa1a2, 50 p, i pg	Nk1a2, 50 p, i pg Nk2, 100 p, i pf	Ma2a, 100 p, i pf	100	Sv2, 100 p, i pg Sv3, 100 p, i pf	
BA		Fy 1a, 150 p, i pf	Ma2a, 100 p, i pf	200	Sv2, 100 p, i pf	
EE		Nk 1a2, 50 p, i pf Ke1, 100 p, i pf Te1, 150 p, i pf	Ma2a, 100 p, i pf Ma3b, 100 p, i pf Ma3c, 100 p, i pf	200		Eng6, 100 p, i pf
FT			Ma 2a, 100 p, i pf	200		Eng6, 100 p, i pf
HA			Ma 2a, 100 p, i pf	200	Sv2, 100 p, i pf	Eng6, 100 p, i pf
HV	Sa1a2, 50 p, i pf Sa2, 100 p, i pf	NK 1a2, 50 p i pf Nk2, 100 p, i pf Ke1, 100 p i pf	Ma2a, 100 p, i pf Ma3b, 100 p, i pf Ma3c, 100 p, i pf	200	Sv2, 100 p, i pf	
HT				200		Eng6, 100 p i pg
IN		NK 1a2, 50 p i pf Nk2, 100 p, i pf	Ma 2a, 100 p, i pf Ma3b, 100 p, i pf	200		Eng6, 100 p, i pf

⁵ Observera att de behörighetsgivande kurser i gymnasiegemensamma ämnen som sammanlagt omfattar 100 poäng och som ingår obligatoriskt i samtliga yrkesprogram inte visas i tabellen. Det gäller kurserna samhällskunskap (1a1) och naturkunskap (1a1).

	Bi1, 100 p, i pf	Ma3c, 100 p, i pf			
	Fy1a, 150 p, i pf	Ma4, 100 p, i pf			
	Fy2, 100 p, i pf				
	Ke1, 100 p, i pf				
	Ke2, 100 p, i pf				
NB	Bi1, 100 p, i pg	Ma 2a, 200 100 p, i pf		Sv2, 100 p, i pf	
	Fy1b1, 100 p, i pf	Ma3b, 100 p, i pf			
	Ke1, 100 p i pf	Ma3c, 100 p, i pf			
RL			200	Eng6, 100 p, i pf	
VF		Ma 2a, 100 p, i pf	200	Eng6, 100 p, i pf	
VO	Sa1a2, 50 p, i pg	Kurser som motsvarar Nk, i pg	Ma 2a, 100 p, i pf	100	Sv2, 100 p, i pg Sv3, 100 p, i pf
				Eng6, 100 p, i pf	

Förklaringar till tabell 5

- Gul markering avser att kursen ligger i utbildningens program-gemensamma del, (förkortat ”pg”). Dessa kurser är därmed obligatoriska för alla elever på programmet.
- Grå markering avser att kursen ligger i utbildningens program-fördjupningsdel, (förkortat ”pf”).
- Förkortningen ”SB” avser särskild högskolebehörighet.
- Förkortningen ”GB” avser grundläggande högskolebehörighet.
- Förkortningen ”p” avser gymnasiepoäng.

Övriga kommentarer till tabell 5

I kolumn 2–4 i tabellen nedan visas vilka kurser i samhällskunskap, naturkunskap (eller motsvarande, samt vissa andra naturvetenskapliga ämnen) och matematik som ingår på olika platser i olika yrkesprogram. För att relatera detta till de särskilda behörighetskraven för en viss högskoleutbildning har grundskollärautbildning valts som exempel. I kolumn 5 anges hur många poäng en elev som vill uppnå särskild behörighet till grundskollärautbildningen behöver läsa utöver programmets obligatoriska delar. (Som extrainformation visas i kolumn 6–7 även vilka av de tre kurserna som behövs för grundläggande högskolebehörighet ingår på olika platser i olika yrkesprogram. Poäng för grundläggande behörighet är dock inte inräknade i kolumn 4).

Kommentarer till kolumn 3

* I vissa fall kan de behörighetsgivande gymnasiekurserna i naturkunskap, biologi, fysik eller kemi ersättas av vissa andra specifika kurser. Detta gäller för naturbruksprogrammet, el- och energiprogrammet och vård- och omsorgsprogrammet, enligt följande.

Naturbruksprogrammet: Kursen Biologi2 kan ersättas med någon av kurserna Djurens biologi, Marken och växternas biologi eller Biologi i vattenmiljöer.

Naturbruksprogrammet: Kurserna Naturkunskap 1a1 + 1a2 alternativt Naturkunskap 1b och Naturkunskap 2 kan ersättas med kursen Naturkunskap 1a1 och dessutom kurserna Djuren i naturbruket och Djurhållning eller kurserna Djuren i naturbruket och växtodling 1 eller kurserna Växtkunskap 1 och Trädgårdsodling eller kursen Mångbruk i skog samt någon av kurserna Skogsskötsel 1, Jakt- och viltvård 1 eller Fiske och vattenvård 1.

El- och energiprogrammet: Kurserna Fysik 1a alternativt Fysik 1b1+1b2 kan ersättas med kurserna Energiteknik 1, Energiteknik 2, Förnybar energi och Praktisk ellära.

El- och energiprogrammet: Kursen Kemi 1 kan ersättas med kurserna Vatten- och miljöteknik och Vatten- och processkemi.

Vård- och omsorgsprogrammet: Kurserna Naturkunskap 1a1+1a2 alternativt Naturkunskap 1b och Naturkunskap2 kan ersättas med

kurserna Naturkunskap 1a1, Hälsopedagogik, Medicin 1 samt Etik och människans livsvillkor.

Tabeller avseende meritvärden från grundskolan⁶

Tabellerna 6, 7 och 8 nedan visar sammansättningen av elever utifrån deras meritvärden från grundskolan ser ut på olika nationella program samt hur sammansättningen har förändrats över tid. Tabellerna kompletterar avsnittet *Ökad sortering utifrån studiemeriter* i kapitel 14 *Nationella program – utveckling över tid*.

Uppgifterna i tabellerna är framtagna genom att alla elever i år 1 har tilldelats ett genomsnittligt percentilrankat meritvärde⁷ utifrån deras meritvärde från grundskolan. På detta sätt kan man jämföra program och programtypers elevsammansättning utifrån gruppens genomsnittliga rankning. Varje elev tilldelas ett värde mellan 0 och 100, vilket exempelvis gör att en elev med percentilrankning 80 hade ett högre meritvärde än 80 procent av kullen. För jämförelser mellan program och programtyper visas den genomsnittliga percentilrankningen. Den genomsnittliga rankningen för alla elever i en årskull är 50.⁸

Tabell 6 och tabell 7 som visar uppgifterna på programtypsnivå återfinns också i avsnittet *Ökad sortering utifrån studiemeriter* i kapitel 14 *Nationella program – utveckling över tid*. Tabell 8 som visar motsvarande uppgifter per program återfinns enbart i denna bilaga. Det är viktigt att påpeka att programmen förändrades i och med reformen 2011. Detta innebär att jämförelser före och efter reformen bör göras med försiktighet. Vissa program överensstämmer till stora delar med motsvarande program före reformen.

⁶ I den första tabellen, avseende de högskoleförberedande programmen som grupp, ingår även International Baccalaureate (IB). Detta har en marginell påverkan på uppgifterna om högskoleprogrammen som grupp. IB är inte ett nationellt program, varför den inte redovisas i tabellen över enskilda program.

⁷ För att beskriva elevfördelningen per program och programtyp efter elevernas grundskoleresultat används ett genomsnittligt percentilrankat meritvärde. Detta betyder att alla elever i åk 1 i gymnasieskolan rangordnas för respektive år utifrån sitt meritvärde från grundskolan. Syftet med att använda måttet är att skapa högre jämförbarhet mellan åren. Skälet är främst att betygssystemet i grundskolan har förändrats mitt i den aktuella perioden. I och med att standardisering tillämpas mäter inte måtten som används i denna analys elevernas faktiska meritvärden utan deras relativa position jämfört med andra elever i samma kull.

⁸ Det bör påpekas att i tabellens uppgifter om högskoleförberedande program ingår även International Baccalaureate (IB). Denna utbildning är inte ett nationellt program och ingår inte i skolväsendet.

Andra program har däremot genomgått större förändringar och kan därmed inte på samma sätt jämföras med ett program före reformen. Indelningen mellan vissa program ändrades i och med Gy11. I tabell 8 (på programnivå) avser raderna för 2010 de program som fanns före reformen och raderna för 2011–2014 de program som finns inom Gy11. För jämförelser över tid gällande ett enskilt program är det bäst att utesluta år 2010.

Tabell 6. Högskoleförberedande program, elevernas genomsnittliga percentilrankade meritvärde (åk 9 grundskolan)

År (hösttermin)	Antal elever	Genomsnittlig percentilrankning
2010 (MP=YFP) ⁹	60 983	64,3
2010 (MP=HFP) ¹⁰	65 796	62,6
2011	66 189	62,4
2012	64 097	61,6
2013	61 028	61,4
2014	62 084	61,1

Tabell 7. Yrkesförberedande program/yrkesprogram, elevernas genomsnittliga percentilrankade meritvärde (åk 9 grundskolan)

År (hösttermin)	Antal elever	Genomsnittlig percentilrankning
2010 (MP=YFP)	53 815	33,9
2010 (MP=HFP)	49 002	33,3
2011	40 411	29,6
2012	35 336	29,0
2013	32 741	28,7
2014	31 783	28,3

⁹ MP = medieprogrammet, YFP = yrkesförberedande program.

¹⁰ HFP = högskoleförberedande program.

Tabell 8. Elevernas genomsnittliga percentilrankade meritvärde (åk 9 grundskolan) per program.

Vissa program har slagits samman för bästa möjliga jämförelse mellan de program som fanns före Gy11 och de som finns i dag. Sådana jämförelser bör dock göras med försiktighet eftersom indelningen mellan vissa program ändrades i och med Gy11.

Program	År	Antal	Genomsnittlig
	(hösttermin)		percentilrankning
BF	2010	3 698	30,6
	2011	3 646	29,0
	2012	2 973	28,1
	2013	2 951	28,2
	2014	2 675	28,0
BP/BA	2010	5 860	31,4
	2011	5 838	28,2
	2012	5 023	27,0
	2013	4 373	24,9
	2014	4 181	24,4
EC/EE	2010	7 539	34,8
	2011	5 548	30,1
	2012	5 104	29,6
	2013	4 775	29,6
	2014	4 785	28,8
EN/VF	2010	1 518	33,0
	2011	1 493	27,3
	2012	1 367	25,5
	2013	1 196	25,1
	2014	1 148	24,8
FP/FT	2010	4 896	22,4
	2011	3 981	20,1
	2012	3 705	20,0
	2013	3 562	20,1
	2014	3 571	19,8
HP/HA	2010	5 142	33,6
	2011	3 256	26,7

	2012	2 733	26,0
	2013	2 565	26,1
	2014	2 629	25,4
HRLP/HTRL	2010	4 464	30,1
	2011	4 418	30,4
	2012	3 750	31,3
	2013	3 443	31,3
	2014	3 355	31,6
HV	2010	4 785	41,7
	2011	3 846	34,3
	2012	2 989	33,6
	2013	2 532	32,8
	2014	2 362	31,0
IP/IN	2010	2 519	30,2
	2011	1 994	28,7
	2012	1 897	29,8
	2013	1 586	31,2
	2014	1 489	32,0
NP/NB	2010	3 965	39,5
	2011	3 201	38,5
	2012	2 857	38,1
	2013	2 713	37,9
	2014	2 690	36,8
NV/NA	2010	16 242	77,3
	2011	15 000	77,2
	2012	14 209	76,6
	2013	13 584	76,5
	2014	13 577	76,8
OP/VO	2010	4 616	37,1
	2011	3 190	33,2
	2012	2 938	31,7
	2013	3 045	31,0
	2014	2 898	31,5

SP/MP/ES/HU/EK	2010	41 870	57,5
	2011	41 438	58,1
	2012	40 166	57,3
	2013	38 148	56,7
	2014	38 929	56,6
TE	2010	6 895	57,3
	2011	8 870	56,6
	2012	8 855	56,2
	2013	8 544	57,6
	2014	8 746	56,4

Tabell 9. Förklaringar till förkortningarna av programmens namn i tabell 8

Förkortning	Program före Gy11, dvs. tabellens uppgifter för 2010	Program inom Gy11, dvs. tabellens uppgifter för 2011–2014
BF	Barn- och fritidsprogrammet	Barn- och fritidsprogrammet
BP/BA	Byggprogrammet	Bygg- och anläggningsprogrammet
EC/EE	Elprogrammet	El- och energiprogrammet
EN/VF	Energiprogrammet	VVS- och fastighetsprogrammet
FP/FT	Fordonsprogrammet	Fordons- och transportprogrammet
HP/HA	Handels- och administrationsprogrammet	Handels- och administrationsprogrammet
HRLP/HTRL	Hotell- och restaurangprogrammet samt Livsmedelsprogrammet	Hotell- och turismprogrammet samt Restaurang- och livsmedelsprogrammet
HV	Hantverksprogrammet	Hantverksprogrammet
IP/IN	Industriprogrammet	Industritekniska programmet
NP/NB	Naturbruksprogrammet	Naturbruksprogrammet
NV/NA	Naturvetenskapsprogrammet	Naturvetenskapsprogrammet
OP/VO	Omvårdnadsprogrammet	Vård- och omsorgsprogrammet
SP/MP/ES/SA/HU/EK	Samhällsvetenskapsprogrammet, Medieprogrammet, samt Estetiska programmet	Samhällsvetenskapsprogrammet, Estetiska programmet, Humanistiska programmet samt Ekonomiprogrammet
TE	Teknikprogrammet	Teknikprogrammet